

**Biologisten vanhempien käsityksiä heidän ja Perhekoti
Himaharjun työntekijöiden välisestä yhteistyöstä
vanhemmuuden tukemisessa**

”Yhteistyö on sitä että puhalletaan yhteen hiileen”

Opinnäytetyö

**Niina Hämäläinen
Kirsi Leskinen**

**Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehto**

Koulutusala: Sosiaali- ja terveystieteiden ala	
Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto: Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehto
Työntekijä/tekijät: Niina Hämäläinen ja Kirsi Leskinen	
Työn nimi: Biologisten vanhempien käsityksiä heidän ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välisestä yhteistyöstä vanhemmuuden tukemisessa "Yhteistyö on sitä että puhalletaan yhteen hiileen"	
Päiväys: 13.11.2009	Sivumäärä/liitteet: 61/5
Ohjaaja/ohjaajat: Auli Pohjolainen	
Toimeksiantaja: Perhekoti Himaharju Oy	
Tiivistelmä: Opinnäytetyössä tarkasteltiin biologisten vanhempien käsityksiä yhteistyöstä heidän ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä vanhemmuuden tukemisessa. Opinnäytetyössämme selvitettiin kuinka yhteistyö tukee vanhemmuuden toteutumista sekä kuinka yhteistyö vaikuttaa biologisten vanhempien ja heidän lasten välisiin suhteisiin. Opinnäytetyössä tarkasteltiin millaista yhteydenpito ja vuorovaikutus olivat biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä. Lisäksi selvitettiin biologisten vanhempien mahdollisuuksia kehittää yhteistyötä. Tavoitteena oli antaa tietoa Perhekoti Himaharjun työntekijöille siitä kuinka yhteistyö biologisten vanhempien välillä toimii ja tätä kautta tuoda esille Perhekoti Himaharjun työntekijöille kehittämisen kohtia yhteistyön toteuttamisessa. Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytettiin aineiston keruumenetelmänä teemahaastatteluja. Kohderyhmä teemahaastatteluissa oli Perhekoti Himaharjuun sijoitettujen lasten biologiset vanhemmat. Haastateltavia oli yhteensä kahdeksan. Aineiston analyysissä hyödynnettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Opinnäytetyö rakentuu Yrjö Engeströmin yhteistyön teorian pohjalta, jonka mukaan jäsenneltiin teemahaastattelun runko sekä sovellettiin tutkimustuloksista johtopäätökset. Tutkimustulosten mukaan toimiva yhteistyö työntekijöiden kanssa antaa biologisille vanhemmille voimavaroja vanhemmuuden tehtävissä sekä edesauttaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Hyvä yhteistyö sitoo ja tiivistää biologisia vanhempia ja Perhekoti Himaharjun työntekijöitä toisiinsa sekä tukee molempien kasvatustehtäviä saman päämäärän saavuttamiseksi. Tutkimustulosten pohjalta nousi jatkotutkimuksen tarpeeksi selvittää kuinka sijoituksen pituus vaikuttaa biologisten vanhempien yhteistyön kokemiseen ja laatuun. Lisäksi olisi tarpeellista tutkia vanhempien tuen tarvetta sijoituksen aikana ja kuinka vertaistuki tähän vaikuttaisi.	
Avainsanat: Lastensuojelu, yhteistyö, perhetyö, kuntouttava perhetyö, sijaishuolto, vanhemmuus, jaettu vanhemmuus	
Luottamuksellisuus:	

Field of study: Social Services, Health and Sports	
Degree Programme: Degree Programme of Social Services	Option: Social Pedagogy
Author(s): Niina Hämäläinen and Kirsi Leskinen	
Title of Thesis: Views of the biological parents regarding the co-operation between them and the workers of Family Home Himaharju in supporting parenthood. "The co-operation is about working together".	
Date: 13.11.2009	Pages/appendices: 61/5
Supervisor(s): Auli Pohjolainen	
Project/Partners: Family Home Himaharju Oy	
Abstract: <p>The purpose of this thesis was to examine the biological parents' views about co-operation between them and the workers of the Family Home Himaharju in supporting parenthood. In the research it was examined how the co-operation supports the fulfilment of parenthood of the biological parents and how good co-operation affects the relationship between the biological parents and their children. Another purpose of the study was to examine what kind of co-operation and interaction there was between biological parents and the workers of the Family Home Himaharju. In addition it was clarified how the biological parents have had the opportunity to develop the co-operation. The aim of the thesis was to give information to Family Home Himaharju on how the co-operation between them and the biological parents works and in this way to offer the Family Home Himaharju some points for developing on how to execute the co-operation.</p> <p>The research was qualitative and the materials were gathered by thematic interviews. The target group of this study was the biological parents of the children in Family Home Himaharju. There were eight parents to interview. The analysis of this material was based on theory. The study is based on the theory of co-operation by Yrjö Engeström, according to which the structure of our thematic interviews was built, and the conclusions of our research results were adapted.</p> <p>According to the results, functional co-operation with the foster care gives resources to the biological parents in their tasks of parenthood and that it supports the welfare of children and young people. Good co-operation ties and bonds them together and supports them both in their tasks in upbringing in order to reach the same goal.</p> <p>As a follow-up research it could be study that how the duration of the placement affects the experience and quality of co-operation in the view of the biological parents. In addition it would be important to research the need of the support for the biological parents during the custody and how the peer support would affect this.</p>	
Keywords: Child protection, co-operation, foster care, family care, rehabilitating family care, parenthood, shared parenthood.	
Confidentiality:	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	6
1.1 Tutkimuksen tausta	6
1.2 Perhekoti Himaharju Oy sijaishuollon yksikkönä.....	8
2 BIOLOGINEN VANHEMMUUS LAPSEN SIJAISHUOLLON AIKANA	10
2.1 Sijaishuollon periaatteet	10
2.2 Sijaishuollon toteutusmuotoja.....	12
2.3 Vanhemmuus	14
2.3.1 Sijaishuollon tuomat haasteet vanhemmuudessa	16
2.3.2 Jaettu vanhemmuus.....	17
3 YHTEISTYÖ PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄN TYÖN TUKENA.....	19
3.1 Koordinaatio, kooperaatio ja reflektiivinen kommunikaatio – yhteistyön kolme tasoa.....	21
3.2 Perhetyö vanhemmuuden tukena	22
3.3 Kuntouttava perhetyö	24
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	26
4.1 Tutkimustehtävät.....	26
4.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu	27
4.3 Kohdejoukko.....	30
4.4 Aineiston käsittely ja analysointi	31
4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	35
5.1 Vanhemmuuden toteutuminen sijaishuollon aikana	35
5.2 Yhteistyön toteutuminen vanhemman ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä	38
5.3 Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ja vanhempien välinen vuorovaikutus.....	41
5.4 Yhteistyön kehittäminen.....	42
6 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA.....	43
6.1 Koordinaatio – toimiva vanhemmuus rutiininomaisessa yhteistyössä.....	43
6.2 Kooperaatio – yhteinen vuorovaikutus yhteisessä toiminnassa.....	44
6.3 Reflektiivinen kommunikaatio – yhteistyön kehittäminen vanhemmuutta tukevaksi	47
7 POHDINTA.....	52
7.1 Tuloksista.....	52
7.2 Opinnäytetyön prosessin arviointia.....	55

LIITTEET

Liite 1 Vanhemmuuden roolikartta

Liite 2 Saatekirje biologisille vanhemmille

Liite 3 Teemahaastattelun runko

Liite 4 Sopimus teemahaastatteluun osallistumisesta

Liite 5 Sisällönanalyysi aineistosta

Äidiltä päivänä, jolloin sosiaalilautakunta teki huostaanotto päätöksensä.

*Tyttäreni, nuorimmaiseni,
Sinä hauras pieni prinsessani.
Liikaa on paha elämäsi varjostanut.
Liikaa tuottanut tuskaa nuoreen syyttömään sydämeesi.
Vaikka rakastankin Sinua
niin kuin voi äiti tytärtään rakastaa,
niin silti kaikki paha mikä sinua
on sivunnut on minusta sinuun tullut.
Ei elämä ole paha,
mutta heikkennyt sielu tekee paha tahtomattaan,
ymmärtämättään.
Anna äidillesi anteeksi
sinua satuttaneet tekoni,
anna anteeksi se ymmärtämättömyys
joka pimensi järkeni näkemästä
heikkouteni loukkaavan rakasta lastani.
Sen minkä luulin vahingoittavan vain itseäni,
huomasin liian myöhään
satuttavani ainoastaan Rakkaitani.
Anna anteeksi pienokaiseni...*

(Koisti-Auer 2001, 7.)

1 JOHDANTO

Aina ei pelkkä vanhempien rakkaus riitä turvaamaan lapsen tulevaisuutta. Tämä näkyy Stakesin tilastoissa sijoitettujen lasten ja nuorten määrien kasvuna. Vuonna 2007 oli kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä 16 059. Vuodesta 2006 sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on kasvanut 285:lla. Viime vuosina sijoitettujen lasten ja nuorten kokonaismäärä on lisääntynyt 2–5 prosentin vuosivauhtia. (Lastensuojelu 2007.)

Tutkimuksemme aiheen valinta syntyi molempien kiinnostuksesta lastensuojeluun. Lisäksi toimeksiantajallamme Perhekoti Himaharjulla oli tarve tutkia yhteistyötä sijaishuollon työntekijöiden ja biologisten vanhempien välillä. Yhteistyö sekä yhteiset näkemykset sijoituksen tavoitteista ovat lähtökohtia lapsen tai nuoren sijoituksen onnistumiselle. Silti yhteistyötä sijaishuollon ja biologisten vanhempien välillä on Suomessa tutkittu melko vähän. Tämän vuoksi on mielestämme tarpeellista kiinnittää huomiota yhteistyön määrään, laatuun ja sen toimivuuteen sijaishuoltoyksikön ja sijoitettujen lasten ja nuorten biologisten vanhempien välillä. Kun yhteistyö sujuu, vanhemman tuki voi olla korvaamaton apu sijoitetun lapsen tai nuoren hoidossa ja kasvatuksessa (Koisti-Auer 2001, 10).

1.1 Tutkimuksen tausta

Näemme tutkimuksemme taustalla oletuksen siitä, että toimiva yhteistyö auttaa, niin ammattilaisia kuin vanhempiakin tukemaan lasta tämän kasvussa ja kehityksessä. Toimiva yhteistyö edesauttaa sijaishuollon ammattilaisia oman työn tavoitteiden toteutumisessa sekä tukee biologisia vanhempia heidän vanhemmuudessaan.

Aihetta on perusteltua tutkia myös koska Suomeen on tehty valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteeristö Laituri-projektin tuotoksena. Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteeristöt tulisi koskea jokaista sijaishuoltopaikkaa. Sen mukaan sijaishuollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen biologisten vanhempiensa välillä. Nämä ihmissuhteet ovat myös määritelty lapsen huollosta ja

tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) ensimmäisessä pykälässä. Lisäksi valtakunnallisten sijaishuollon laatukriteeristön mukaan sijoitushuoltoapaikan tulee toimia aktiivisesti yhteistyössä lapsen läheisten ihmisten kanssa. Tavoitteena on lapsen tai nuoren tärkeiden ihmissuhteiden vahvistaminen niin, että ne sitoutuvat ja pystyvät tukemaan lasta tai nuorta koko huostaanotto-prosessin ajan. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 13, 25, 31.)

Sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten elämän suunnan parantamiselle ja tasapainoisen elämän saavuttamiselle on olennaista toimiva sosiaalinen verkosto. Tähän kuuluvat yleensä lapsen tai nuoren vanhemmat sekä hänelle läheiset henkilöt. Toimivalla sosiaalisella verkostolla tarkoitetaan sellaisia vuorovaikutussuhteita, joiden tuella yksilö ylläpitää sosiaalista identiteettiään ja joista hän saa henkistä tukea, tietoja, uusia ihmissuhteita ja materiaalista apua ja palveluja (ks. Arnkil 2004, 215). Näkisimme biologiset vanhemmat isona osana lapsensa sosiaalista verkostoa. Lapsen tai nuoren läheisten ihmisten yhteistyö tukee lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä sekä edesauttaa myönteisen elämänpolun luomista.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää biologisten vanhempien näkemyksiä Perhekoti Himaharjun työntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä vanhemmuuden tukemisesta. Tutkimustehtävämme keskittyvät yhteistyön toimivuuteen biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä. Tehtävänä on selvittää vanhemmuuden toteutumista sijaishuollon aikana ja kuinka yhteistyö tukee sitä. Lisäksi tehtävänä on selvittää millaista on vuorovaikutus ja yhteistyö biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä sekä mitä kehittämishaasteita biologiset vanhemmat tuovat siinä ilmi.

Opinnäytetyömme alussa avaamme sijaishuollon, vanhemmuuden, jaetun vanhemmuuden, yhteistyön, perhetyön ja kuntouttavan perhetyön käsitteet. Tutkimuksen tavoitteena on antaa Perhekoti Himaharjun työntekijöille tietoa yhteistyön laadusta ja toimivuudesta sekä herättää keskustelua yhteistyön parantamiselle ja kehittämiseksi. Opinnäytetyössämme voisi olla hyötyä biologisille vanhemmille, koska siinä otetaan huomioon heidän osallisuutta omassa vanhemmuudessaan. Näin sijaishuoltoapaikka voisi tukea ja huomioida biologisia vanhempia entistä paremmin. Tutkimuksemme kiteytyy näin seuraavaan lauseeseen.

*Mitä paremmin kahdet vanhemmat
tulevat toimeen keskenään ja tekevät yhteistyötä,
sitä paremmin voi lapsi.*

1.2 Perhekoti Himaharju Oy sijaishuollon yksikkönä

Kiuruvedellä vuonna 1999 toimintansa aloittanut Perhekoti Himaharju Oy on yksityinen lastensuojelulaitos mutta toimii nimikkeellä perhekoti. (Himaharju Oy 1999.) He käyttävät perhekoti nimitystä, koska perhekodein vanhemmat asuvat samassa talossa huostaanotettujen lasten ja nuorten kanssa. Tämän vuoksi lapsilla ja nuorilla on olemassa lähes täysipäiväinen mahdollisuus tavoittaa Perhekoti Himaharjun vanhemmat. Tämä koskee myös nuoria, jotka ovat jo siirtyneet itsenäiseen elämään ja heidän vanhempiaan. Tämä luo perheenomaista turvaa, läsnäoloa ja jatkuvuutta huostaanotetuille lapsille ja nuorille. Laitosluvalla Perhekoti Himaharjulla saa olla yli seitsemän paikkaa. Lisäksi laitoslupa antaa luvan erilaisten laitoshuollossa käytettävien pakotteiden ja rajoitteiden käyttämiseen. Nämä ovat välttämättömiä toimia Perhekoti Himaharjun haasteellisten lasten ja nuorten vuoksi. (Röntynen 2009b.)

Opinnäytetyössämme käytämme toimeksiantajastamme nimitystä Perhekoti Himaharju. Perhekoti Himaharjussa on huostaanotetuille kouluikäisille lapsille ja nuorille paikkoja yhteensä 17. Perhekoti Himaharju tarjoaa heille olleille huostaanotetuille nuorille myös jälkihuoltoa. Perhekoti Himaharjun kokemuksen mukaan nuoren sitoutuminen jälkihuoltoon on vahvempaa, kun hänen yksilölliset tarpeensa huomioidaan. (Himaharju Oy 1999.) Lapset ja nuoret valikoituvat Perhekoti Himaharjuun sen mukaan onko heillä tyttö vai poikapaikka vapaana sekä minkä ikäinen lapsi tai nuori olisi sillä hetkellä sopiva yhteisöön. Perhekoti Himaharju ei mielellään ota yli 15-vuotiaita nuoria, koska tällöin aikaa huostaanoton raukeamiseen eli 18-ikävuoteen aikaa olisi liian vähän. He eivät myöskään ota vastaan rikostaustaisia, väkivaltaisia ja päihdeongelmaisia lapsia ja nuoria. (Röntynen 2009a.)

Perhekoti Himaharjun palveluajatuksena on yksilöllinen hoito, kasvatus ja opetus, jotka tapahtuvat turvallisissa ja kodinomaisissa tiloissa sekä monipuolisia virikkeitä tarjoavassa luonnonläheisessä ympäristössä. Perhekoti Himaharjun toimintaa ohjaa

viitekehyksenä sosiaalipedagogiikka sekä yhteisökasvatuksen periaatteet. Perhekoti Himaharjussa kunnioitetaan vahvaa vanhemmuutta, korostaen samalla lapsen ja nuoren vastuuta omasta elämästään. (Himaharju Oy 1999.) Perhekoti Himaharju korostaa kaikissa päätöksien teoissa aina ensisijaisesti lapsen ja nuoren yksilöllisyyttä. Päätös tehdään sen mukaan, mikä ratkaisu on siinä tilanteessa edullisin ja kasvattavin vaihtoehto tämän lapsen tai nuoren tulevaisuutta ajatellen. Tämä on peruskysymys, oli kyse sitten koulusta, harrastuksista, ilkvallasta, ruokalistasta, kotijaksoista, kavereista tai mistä tahansa. (Röntynen 2009a.)

Perhekoti Himaharjun koulun toiminta muuttui vuonna 2009 siten, että nyt heidän tiloissaan toimiva luokka on yksi Kiuruveden peruskoulun erityisopetusluokka. Aikaisemmin Perhekoti Himaharju palkkasi opettajan sekä avustajat, mutta nyt he ovat Kiuruveden kunnan palkkaamia. Perhekoti Himaharju ei tee enää koulupuolen päätöksiä, vaan ne tekee Kiuruveden yläasteen rehtori. (Röntynen 2009a.) Perhekoti Himaharju tarjoaa myös lastenpsykiatrisia palveluja. Kaikilla perhekodeissa asuvilla lapsilla ja nuorilla on säännöllisesti vieraileva oma lääkäri, joka tuntee perhekodein toiminnan sekä olosuhteet. Lisäksi perhekodeissa on perheterapeutista ja seksuaaliterapeutista työskentelyä, joihin kuuluu suunnitelmallinen työskentely sekä tavoitteellinen ohjaus ja neuvonta. Hevostoiminta, kuvataideterapia sekä kädentaitojen harjoitus ovat myös Perhekoti Himaharjun erityisosaamisen palveluja. (Himaharju Oy 1999.)

Himaharjun Perhekodeissa asuvat vanhemmat turvaavat, edesauttavat läsnäolollaan ja tavoitettavuudellaan vuosia kestäväää ja pitkäjänteistä nuoren kasvun sekä perheen tukemista. Perhekoti Himaharjussa työskennellään aktiivisesti lasten ja nuorten läheisverkostojen kanssa pitämällä heihin säännöllisesti yhteyttä ja kannustaen heitä vierailuihin Perhekoti Himaharjussa. Keväisin Perhekoti Himaharjussa lähestytään lasten ja nuorten biologisia vanhempia kirjeitse, joka sisältää vuosikertomuksen ja -suunnitelman. Kerran vuodessa Perhekoti Himaharjussa asuvien lasten ja nuorten biologiset perheet kokoontuvat perheleirille, jossa yhdessä tekeminen korostuu. Perheleireillä vaihdetaan kuulumiset puolin ja toisin, sekä kehitetään yhdessä biologisten vanhempien kanssa Perhekoti Himaharjun toimintaa. (Himaharju Oy 1999.)

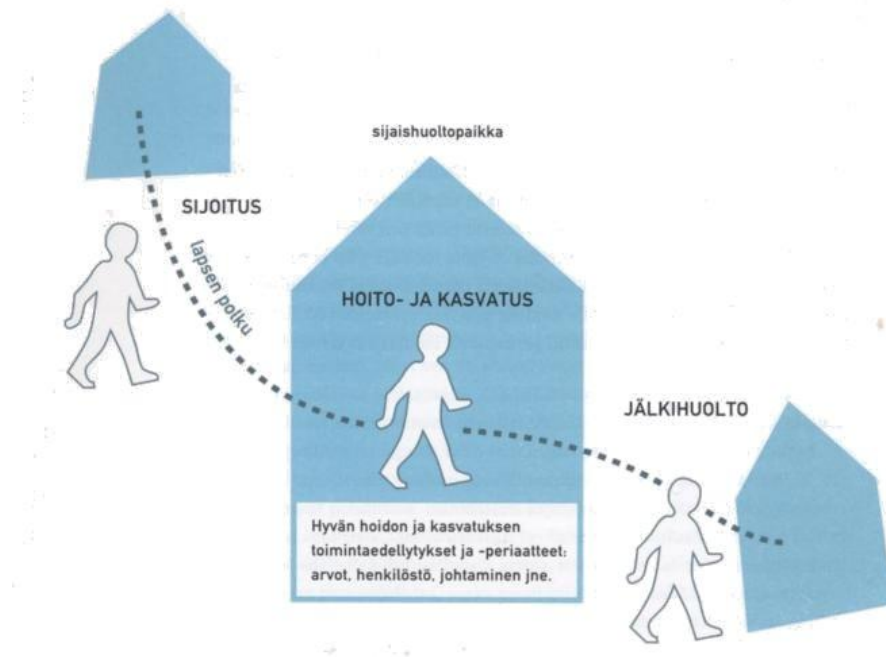
2 BIOLOGINEN VANHEMMUUS LAPSEN SIJAISHUOLLON AIKANA

2.1 Sijaishuollon periaatteet

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotettujen lasten ja nuorten hoitoa ja huoltoa sekä kasvatusta kodin ulkopuolella (Pösö 2004, 202). Sijaishuollon tehtävänä on edistää ja tukea lapsen tai nuoren kasvua ja tasapainoista kehitystä. Lisäksi sen tulee taata hyvinvointi hänen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Sijaishuollossa hoito ja kasvatusta sisältävät lapsen ja nuoren arjesta huolehtimisen sekä perushoidon. Myös lapsilähtöinen työskentelytapa ja lapsen ja nuoren yksilöllisten tarpeiden huomioiminen kuuluvat hyvään hoitoon sijaishuollossa. (Sijaishuolto 2007.)

Valtakunnallisten sijaishuollon laatukriteeristön mukaan on asioita, joita on otettava huomioon sijaishuollossa lapsen biologisen perheen ja lähiverkoston kohtaamisessa. Näitä asioita ovat lapsen tai nuoren verkoston jäsentäminen, yhteisten arvopohjien ja työnjaon löytäminen jaetussa vanhemmuudessa sekä vertaisryhmätoiminnan järjestäminen sijoituksen kaikille osapuolille. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 47.)

Sijaishuoltoa voi kuvata polkuna (kuvio 1), jossa sijoituspaikasta tullaan lasta puoli-matkaan vastaan. Tällä tarkoitetaan sijoitusprosessia, johon kuuluu arvioinnit, tutustumiset ja sopimiset. Polun keskivaiheessa kuvataan lapsen elämää sijoituspaikassa ja loppuvaiheessa kuvataan nuoren tukemista jälkihuollon keinoin seuraavaan elämäntilanteeseen. (Laaksonen & Kemppainen 2005, 5.)

KUVIO 1. Lapsen polku sijaishuollossa (Laaksonen & Kempainen 2005)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan sijaishuollossa on lapselle turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät ja jatkuvat sekä turvalliset ihmissuhteet. Lastensuojelulaki (417/2007) määrittelee, että lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja sisarusiaan sekä muita hänelle läheisiä henkilöitä. Lapselle tai nuorelle täytyy antaa mahdollisuus vastaanottaa vieraita tai vieraila sijaishuoltopaikan ulkopuolella. Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa viranomaisia kuuntelemaan lapsen tai nuoren mielipidettä häntä koskevissa asioissa. Tämä on hyvin tärkeää, kun sovitaan lapsen ja hänen biologisten vanhempien tapaamisista. Tällöin lapsen mielipiteet on otettava huomioon. (Arkimies 2008, 117.)

Perhekoti Himaharjun kaikki työntekijät ovat sitoutuneet kunnioittamaan lapsen vanhempia ja lähipiiriä sekä arvostamaan heitä tärkeimpinä yhteistyökumppaneina. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Perhekoti Himaharjun työntekijät tietoisesti ja suunnitelmallisesti tiedottavat biologisille vanhemmille lapsen asioista. He kuulevat lähipiirin mielipiteitä sekä ohjaavat ja tukevat heitä tarvittaessa puhelimitse, sähköpostitse ja tavatessaan heitä. Lapsen lähipiirin vieraillessa Perhekoti Himaharjussa työntekijät pyrkivät huolehtimaan siitä, että he tulevat huomioiduiksi nimenomaan juuri siinä roolissa mikä lähipiirillä on lapsen elämässä. (Röntynen 2009b.)

Lastensuojelulaki (417/2007) määrää myös, että sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja lapsen sijaishuoltopaikan on edistettävä ja tuettava lapsen ja hänen vanhempiensa ja muiden läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Tällöin lapsen sijaishuolto on järjestettävä niin, että sijoituspaikan etäisyys ei ole este yhteydenpidolle lapselle läheisiin henkilöihin. Lapsen tai nuoren täytyy saada pitää läheisiin henkilöihin myös muuten yhteyttä esimerkiksi puhelimitse tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä ja muita lähetyksiä.

2.2 Sijaishuollon toteutusmuotoja

Lastensuojelussa lapsen tai nuoren sijaishuollon muotoja ovat perhehoito, laitoshuolto tai muu tarkoituksenmukainen sijoitusmuoto (Pösö 2004, 202). Sijaishuoltopaikka valitaan aina lapsen tai nuoren tarpeidenmukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi tai nuori voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin ja lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tai nuoren tarpeenmukaiseen hoitopaikkaan. (Sijaishuollon muodot 2008.)

Perhehoidolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa (710/1982) lapsen tai nuoren ympärivuorokautista huolenpidon järjestämistä kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Sosiaalihuoltolain mukaan perhehoitoa järjestetään perhekodeissa. Tavoitteena perhehoidolla on antaa mahdollisuus lapselle tai nuorelle kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin. Lisäksi perhehoidon tulisi edistää lapsen perusturvallisuutta ja sosiaalista kehitystä. (Saastamoinen 2008, 27–28.) Perhehoidossa toisella vanhemmalla tulee olla tehtävään soveltuva koulutus sekä riittävä kokemus hoito- ja kasvatustehtävistä (Räty 2007, 315). Perhehoitoa voidaan käyttää huostaanotettujen, kiireellisesti sijoitettujen lasten ja nuorten hoidon ja huolenpidon järjestämiseksi. Lisäksi perhehoitoa voidaan käyttää, jos lapsi tai nuori on sijoitettu avohuollon tukitoimena. (Perhehoito 2009.)

Kunta, joka lapsen sijoittaa on vastuussa siitä että lapselle tai nuorella sijoituspaikaksi valitaan sellainen sijaishuoltopaikka, joka pystyy vastaamaan hänen hoitoon ja huolenpitoon. Lapset ja nuoret, jotka ovat vaikeahoitaisia ja tarvitsevat erityisosaamista, sijoitetaan laitoshuoltoon. Muun muassa lastenkodit, nuorisokodit, vastaanottokodit ja

koulukodit ovat lastensuojelulaitoksia, joissa järjestetään lapsen tai nuoren sijaishuolto. (Saastamoinen 2008, 27, 30.)

Sijaishuoltoa lapselle ja nuorelle toteutetaan myös muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla (Räty 2007, 293). Lapsen tai nuoren sijaishuolto voidaan järjestää esimerkiksi sairaalahoidossa tai sijoittaa väliaikaisesti (korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi) kotiin. Tällöin lasta hoitaa ja kasvattaa hänen vanhempansa tai muu huoltaja. Kotiin sijoittaminen tapahtuu esimerkiksi silloin kun valmistellaan lapsen tai nuoren ulkopuolisen sijoituksen jälkeistä kotiin palaamista. (Saastamoinen 2008, 31–32.) Lastensuojelulaissa (417/2007) sijaishuollon säännöksessä on määritelty, että huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi myös vanhempansa tai muun huoltajan luokse enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tätä sijoitusmuotoa käytetään silloin, kun lapsi on palaamassa kotiin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai kun se on lapsen edun mukaista.

Sijaiskodin ja laitoksen väliin sijoittuvaa sijaishuoltomuotoa kutsutaan ammatilliseksi perhekodiksi. Ammatillisissa perhekodeissa hoidetaan sellaisia lapsia ja nuoria, joita ei ole voitu sijoittaa esimerkiksi sijaisperheeseen, koska sijaisperhe ei välttämättä pystyisi vastaamaan heidän vaikeahoitoisuuteen. (Ammatilliset perhekodit 2008.) Ammatillisessa perhekodissa asuu lasten kanssa yhteisessä kodissa vähintään kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä. Heillä toisella tulee olla soveltuva ammattitutkinto tai muu soveltuva koulutus. Laissa ei ole selkeästi määritelty ammatillisten perhekotien muotoja ja tämän vuoksi ne vaihtelevat. Käytännössä ammatillisissa perhekodeissa voidaan soveltaa sijaishuollossa olevaan lapseen lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä, mutta tähän tarvitaan lääninhallituksen myöntämä laitoslupa. Ammatillisten perhekotien henkilöstön ammatillisuuden vuoksi ne soveltuvat vastaamaan sellaisten lasten tarpeita, jotka tarvitsevat vaativampaa hoidollista ja kasvatuksellista sijaishuoltoa. (Saastamoinen 2008, 29–30.)

2.3 Vanhemmuus

Vanhemmuus on peruuttamatonta, se alkaa lapsen syntymästä ja jatkuu läpi elämän (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 90). On olemassa biologista, juridista, psyykkistä ja sosiaalista vanhemmuutta. Biologisella vanhemmuudella tarkoitetaan geeniperimän siirtämistä lapselle, kun taas psyykkinen vanhemmuus käsittää sen, että lapsi kokee myös tunnetasolla aikuisen vanhemmakseen. Lähtökohtaisesti juridinen vanhemmuus on sama kuin biologinen vanhemmuus ja tästä käytetäänkin käsitettä huoltajuus. Sosiaaliseen vanhemmuuteen kuuluu lapsen käytännön asioista huolehtiminen, ja lapselle onkin tärkeää että joku huolehtii hänen asioistaan. (Vilén ym. 2006, 86.)

Opinnäytetyössämme jäsenimme vanhemmuutta sen eri roolien kautta. Vanhemmuuden rooleihin kuuluu olla rakkauden antaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, elämän opettaja ja huoltaja (liite 1). Vanhemman rooliin kuuluu antaa lapselleen hellyyttä ja rakkautta, mutta vanhemman tulisi rakastaa myös itseään. Vanhemmalla on ihmissuhdeosaajan roolissaan kuuntelijan, keskustelijan, kannustajan, tunteiden hyväksyjän ja ristiriidoissa auttajan roolit.

Lapsen turvallisuuden tunteen takaamiseen kuuluu rajojen asettaminen. Sosiaalisten taitojen opettaminen kuuluu elämän opettajan rooliin. Lapsuudessa opitut ihmissuhdetaidot sekä moraalit, arvot ja asenteet, pysyvät melko samanlaisina ihmisten elämässä. Vanhempi voi opettaa lapselleen muiden huomioon ottamista, tilan antamista muille ja vuoronsa odottamista. Lisäksi vanhemman rooliin kuuluu olla lapsensa huoltaja, joka ilmenee arkielämän ja säännöllisen perhe-elämän ylläpitämisessä ja rutiinien muodostamisessa. (Kujala 2003, 47–50.) Mitä enemmän vanhemmalla on erilaisia rooleja käytössään, sitä paremmin hän voi toimia vanhempana. Lisäksi eri roolit painottuvat eri tavoin ja ne kehittyvät koko ajan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Vilén ym. 2006, 119.)

Vanhemmuuden rooli muuttuu jatkuvasti, sillä siihen vaikuttaa elämäntilanne, missä elämänkaaren vaiheessa perhe on sekä millaiset ovat perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat. Vanhemmuuden toteutumiseen vaikuttavat aikaisemmat kokemukset omasta

lapsuudestaan ja vanhemmuudestaan sekä käsitykset omista kyvyistään selviytyä vanhempana. Vanhemmuus ei ole koskaan täydellistä, vaan siinä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä koko ajan. (Järvinen ym. 2007, 90–91.) Jokainen vanhempi on jossain vaiheessa tuntenut omassa vanhemmuudessaan olevansa huonompi kuin mitä on. Jotkut vanhemmat ovat kokeneet köyhyyttä, alkoholiongelmia ja mielenterveysongelmia tai joutuneet kasvattamaan lapsensa yksinhuoltajina. Vaikka täydellisiä perheitä olisikin olemassa, lapsi ei kuitenkaan tarvitse sellaista. Jotkut vastoinkäymiset ja haasteet edesauttavat lapsen oppimista ja kasvua. (Beckett 2007, 47, 135.)

Riittävän hyvän vanhemmuuden arvioimisessa tulee tarkastella lapsen kehitystä ja vanhempien lapsen hoidollisia taitoja. Näihin kuuluvat fyysinen hoito, kiintymys, turvallisuuden tarjoaminen lapselle ja vastuunottaminen, neuvojen antaminen sekä rajojen luominen. Toissijaisesti vanhemmuuden arvioimisessa tulee kiinnittää huomiota elämäntaitoihin, kuten sosiaalisiin ja kodinhoidollisiin taitoihin. Olennaista on myös tarkastella perheen historiaa ja aikuisen omia kokemuksia vanhemmuudesta. Lisäksi on syytä arvioida voimavaroja ja tuen lähteitä, joita vanhempi saa omaan vanhemmuuteensa. (McCraw & Sturmeijer 1994, Beckettin mukaan 2007, 148.)

Hyvät vanhemmat rohkaisevat lapsiaan ja antavat heille haasteita, vaatimatta kuitenkaan mahdottomia asioita lapsiltaan. Myös vanhempien kanssa tehtävässä työssä ei tulisi vaatia heiltä mahdottomia tai asettaa heille liian korkeita tavoitteita. (Beckett 2007, 202.) Jokaisella vanhemmalla ja ammattilaisella on oma käsityksensä hyvästä ja riittävän hyvästä vanhemmuudesta (Järvinen ym. 2007, 91). Kuitenkaan lastensuojelutyö ei ole vain perheiden ulkopuolista tarkastelua siten, että arvioitaisiin onko vanhemmuus tarpeeksi hyvää. Sen tulisi olla myös sellaisten palveluiden tarjoamista, jotka edesauttavat vanhempia tarjoamaan lapsilleen tarpeeksi hyvää hoitoa ja huolenpitoa. (Beckett 2007, 137.)

2.3.1 Sijaishuollon tuomat haasteet vanhemmuudessa

Lastensuojelulain 417/2007 mukaan huostaanottopäätöksen jälkeen lapsen hoito ja päätös lapsen olinpaikasta siirtyy sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Toimielin on päätösvaltainen myös lapsen kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta. Lapselle tai nuorelle tulee kertoa, että vanhemmat eivät ole häntä hylänneet. Hänen tulee olla tietoinen siitä, että hänellä on oikeus pitää yhteyttä omiin biologisiin vanhempiinsa sekä muihin läheisiin henkilöihin. Juuri säännöllisen yhteydenpidon myötä lapsi tietää, että häntä ei ole hylätty. Lapsella tulee olla lupa kiintyä myös sijaishuoltopaikan aikuisiin, ja vanhemman tulee kunnioittaa näitä lapsen tunteita ja ajatuksia. (Kujala 2003, 48; Saastamoinen 2008, 132.)

On tärkeää, että lapsen ja nuoren oikeuksien toteutumisesta huolehditaan sijaishuollon aikana. Lapsen ja nuoren vanhemmilla säilyvät huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana, tosin tietyin rajoituksin. (Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa 2007.) Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton aikana lapsen ja nuoren huolto säilyy hänen huoltajilla (Saastamoinen 2008, 138). Sijaishuoltopaikan on pyrittävä vanhempien kanssa yhteistyöhön, koska sujuva yhteistyö on erityisen tärkeää lapsen tai nuoren kasvun kannalta (Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa 2007).

Vanhempi voi antaa rakkautta ja hellyyttä lapsen ikätasoon ja suhteeseen soveltuvalla tavalla aina lasta tavatessa. Lasta voi lohduttaa sekä olla hänelle myötäeläjänä tapaamisten aikana, puhelinkeskusteluissa tai lähettämällä kirjeitä tai kortteja. Vanhemman täytyy huolehtia myös omasta jaksamisestaan ja pyytää tarvittaessa tukea siihen, jotta hän jaksaisi olla riittävän hyvä vanhempi. Sijoitettu lapsi saattaa ilmaista voimakkaita tunteita ja reaktioita. Tällöin vanhemman on lapsen edun takia koettava pysyä aikuisena ja kohdata aikuisen tavalla lapsensa tunteet ja ajatukset. Vanhemman on myös suojeltava lasta siltä, ettei tämä joudu vanhemman ja sijaishuollon tai muiden sosiaaliviranomaisten ristiriidoissa välikappaleeksi tai ristiriitojen kuulijaksi. Lisäksi vanhemman on tärkeää luvata lapselle vain sellaisia asioita, joista vanhempi pystyy pitämään kiinni. Lasta voi opettaa sietämään pettymyksiä, mutta vanhempien lupauksiin ja tapaamisiin ne eivät kuitenkaan saisi liittyä. (Kujala 2003, 47–49.)

Arkielämäntaitoja vanhemman on vaikeampaa opettaa lapselleen sijaishuollon aikana, mutta vierailujen aikana näihin asioihin voi kiinnittää huomiota. Myös sijaiskodissa vierailtaessa ja puhelinkeskusteluissa lapsen kanssa on mahdollista tukea näitä asioita. Tärkeää on kuitenkin, että sijaishuollon aikana lapsen elämässä mukana olevilla vanhemmilla on yhteiset linjaukset ja säännöt. (Kujala 2003, 48–49.)

2.3.2 Jaettu vanhemmuus

Yhteistyö vanhempien kanssa sijaishuollossa tarkoittaa sitä, että vanhempien kanssa pyritään löytämään yhteinen päämäärä ja tehdään työnjako jaetussa vanhemmuudessa (Yhteistyö vanhempien kanssa sijaishuollon aikana 2007). Opinnäytetyössämme jaetulla vanhemmuudella tarkoitetaan sijaishuollon työntekijöiden ja biologisten vanhempien yhteistä vanhemmuutta. Sekä sijaishuollon työntekijät että biologiset vanhemmat jakavat vanhemmuuden lapsen hoito- ja kasvatustehtävissä.

Jaetussa vanhemmuudessa on tärkeää, että vanhempien kanssa etsitään yhdessä yhteistä toimintalinjaa (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 22). Oli kyseessä sitten perhesijoitus tai pitkäaikainen laitossijoitus, vaativat ne jokainen omanlaisensa yhteistyöasetelman luomista ja konkretisoimista. Lisäksi tulee ottaa huomioon, miten jaettua vanhemmuutta toteutetaan ja mitä merkityksiä sille annetaan. (Klapp 2005, 90.)

Taulukossa 1 on Lausteen perhekuntoutuskeskuksen käsitys lapsen ja vanhemman sekä sijaishuoltoyksikön työntekijän roolien suhteesta toisiinsa (Klapp 2005, 90). Jaetun vanhemmuuden merkityksiä on jäsenelty kolmen osapuolen, sijoitetun lapsen, vanhemman ja lasta hoitavan yksikön, kannalta. Jaettu vanhemmuus on jäsenelty siten, mikä on kunkin osapuolen kokemus jaetun vanhemmuuden yhteistyöasetelmassa, silloin kun yhteistyö toimii. Sijoitetun lapsen kannalta jaettu vanhemmuus merkitsee tällöin sitä, että lapsi tietää vanhemman olevan läsnä hänen elämässään ja välittävän hänestä. Vanhempi puolestaan saa tunteen olevansa osallinen lapsensa elämässä ja saavansa tukea omaan vanhemmuuteensa. Lasta hoitavan yksikön kannalta jaetun vanhemmuuden yhteistyöasetelma merkitsee vanhemman ja lapsen näkökulmien poh-

timista ja tulevaisuuteen suuntautumista. Näihin tavoitteisiin pyritään tukemalla lasta ja vanhempaa sekä vahvistamalla heidän voimavarojaan.

TAULUKKO 1. Jaetun vanhemmuuden merkityksiä (Klapp 2005, 90)

Sijoitetun lapsen kannalta	Vanhemman kannalta	Lasta hoitavan yksikön kannalta
Kokemus vanhemman kiinnostuksesta	Kokemus osallisuudesta lapsen hoitoon ja kasvatukseen	Oman roolin mitoittaminen vastaamaan juuri tämän yhteistyöasetelman tarpeita
Kokemus hoitavan yksikön ja vanhemman välisestä yhteistyöstä	Ajan tasalla pysyminen lapsen kasvun ja kehityksen suhteen	Vanhemman näkemysten kuuleminen mahdollistaa niiden esille nostamisen ja tutkimisen yhdessä
Kokemus jatkuvuudesta	Uusien mahdollisuuksien näkeminen ja menneisyyden tapahtumien jäsentäminen	Lapsen elämänhistorian ja tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinta ja selkiytyminen
Kokemus vanhemman merkityksellisestä roolista ja arvostuksesta, kokemus auktoriteetista	Tuen saaminen ja antaminen ongelmatilanteissa	Vanhemman kykyjen ja voimavarojen vahvistaminen sekä tuen antaminen ja saaminen
Ajantasainen käsitys vanhemman käsityksistä ja odotuksista	Käsitys lapsen odotuksista ja toiveista sekä lasta hoitavien aikuisten kannasta	Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen ja erilaisia näkemyksiä sisältävän keskustelun ylläpitäminen
Tietoisuus vanhemman läsnäolosta	Tietoisuus arjen käytännöistä ja toimintamalleista	Avoimuuden ja luottamuksellisen ilmapiirin ylläpitäminen

3 YHTEISTYÖ PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄN TYÖN TUKENA

Yhteistyössä osapuolet tekevät työnjakoa ja sopimuksia. Yhteistyön yhteydessä voidaan puhua myös tiimityöstä tai ryhmätyöstä ja sen määrittelyä voidaan täsmentää erittelemällä sitä vuorovaikutuksen tiivyyden ja laadun mukaan. (Mönkkönen 2002, 15.) Valtakunnallisten sijaishuollon laatuksiteereiden (2004, 26) mukaan yhteistyötä ammattilaisten ja lapselle läheisten henkilöiden kanssa tulee arvioida ja kehittää säännöllisesti. Yhteistyö merkitsee sitä, että vanhemmat pysyvät ajan tasalla lapsen tai nuoren tilanteesta ja elämän tapahtumista. Yhteistyössä on tärkeää pitää taustalla tavoite perheen jälleenyhdistämisestä, jos se vain on lapsen tai nuoren edun mukaista. (Yhteistyö vanhempien kanssa sijaishuollon aikana 2007.)

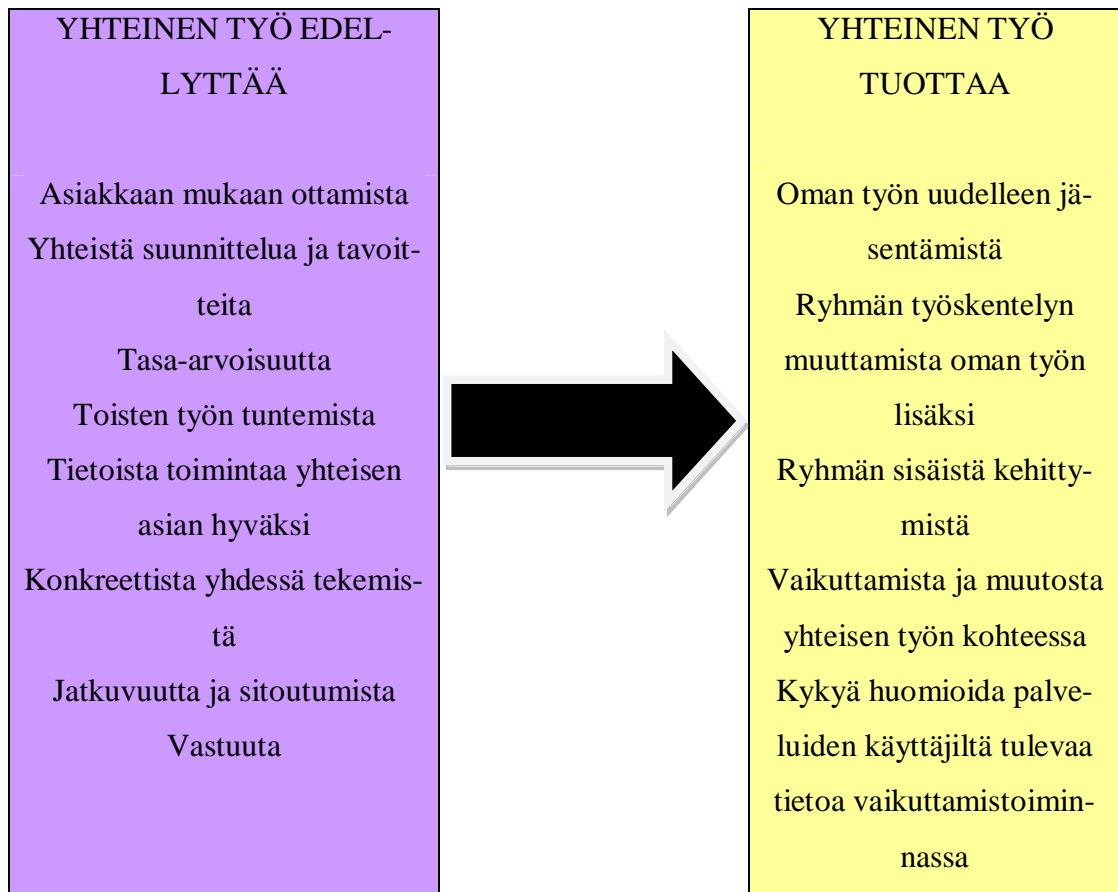
Opinnäytetyössämme tarkoitamme yhteistyöllä biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välistä yhteistyötä. Yhteistyötä ja yhteydenpitoa käydään puhelimitse ja keskustellen sekä vanhempien vieraillessa sijaishuoltoapaikassa (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 108–109). Näitä käytetään myös Perhekoti Himaharjussa yhteydenpidon välineinä. Yhteistyön solmiminen vanhempien kanssa on tärkeää. Yhteistyön tarkoituksena on lisätä sijaishuoltoapaikan ja vanhempien ymmärrystä perheen dynamiikasta ja sen yhteydestä kasvukokemuksiin sekä nykyiseen tilanteeseen. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 108–109.)

Yhteistyössä on tärkeää, ettei biologisten vanhempien tarvitse tuntea kiitollisuutta eikä heidän tarvitse kilpailla keskenään sijaishuollon työntekijöiden kanssa vanhemmuudesta. Yhteistyössä on olennaista keskustella tavallisista sekä mieltä painavista asioista, mutta ei lapsen läsnä ollessa. Biologisten vanhempien on hyvä muistaa, että sijaishuollon työntekijät ovat ihmisiä, joilla on myös heikkouksia. (Kujala 2003, 79.)

Sijoitus on lapsen tai nuoren biologisille vanhemmille yleensä kriisi. Tämän vuoksi lasten tai nuoren biologisille vanhemmille on osoitettava, ettei sijoittaminen poissulje heidän vanhemmuuttaan. Vanhemmat tarvitsevat keskusteluapua ammattihenkilöiltä, jotta heidän omat reaktionsa eivät kuormittaisi lapsen tai nuoren tapaamistilanteita. On erittäin tärkeää yhteistyön toimimiseksi, että sijaishuoltoapaikan työntekijä selven-

tää sijaishuollossa käytettävät käsitteet vanhemmille. (Yhteistyö vanhempien kanssa sijaishuollon aikana 2007.)

Kuviossa 2 on esitetty yhteistyön ideaalimalli, jolla voidaan kuvata mitä yhteinen työ edellyttää ja mitä se tuottaa. Ideaalimalli ottaa huomioon ne seikat, jotka ovat keskeisiä yhteistyön toteuttamisessa. Yhteistyön ideaalimalli siis kuvaa yhteistyön pelisääntöjä (Sopanen 1998, 105). Edellytyksenä on aina kaksi osapuolta, jotka kunnioittavat toisiaan ja toimivat tietoisesti ja sitoutuneesti yhteisten tavoitteiden eteen. Tällöin yhteistyön tuloksina voi olla muutoksia ja kehittymistä sekä vaikuttamista, niin ryhmän sisällä kuin omassa toiminnassa.

KUVIO 2. Yhteistyön ideaalimalli (Roinisto-Melkko 1993, Sopasen mukaan 1998, 104)

3.1 Koordinaatio, kooperaatio ja reflektiivinen kommunikaatio – yhteistyön kolme tasoa

Opinnäytetyössämme yhteistyön käsitettä jäsennetään Yrjö Engeströmin yhteistyön teorian mukaan. Engeström jakaa yhteistyön kolmeen kategoriaan: koordinaatioon, kooperaatioon ja reflektiiviseen kommunikaatioon. Jako on tehty yhteistyön luonteen ja syvyyden mukaan. (Mönkkönen 2002.) Sovelsimme teoriaa koskemaan biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välistä yhteistyötä.

Engeströmin mukaan koordinaatiossa vallitsee erillinen työnjako, jossa työtehtävät on sovittu ulkoisesti yhteen. Koordinaatio yhteistyömuotona jäsentää ja sovittelee yhteen sekä ylläpitää olemassa olevia työkäytäntöjä. (Mönkkönen 2002.) Koordinaatiossa jokainen osanottaja keskittyy oman näkökulmansa ja mielipiteensä onnistuneeseen esittämiseen. Engeström siis kutsuu koordinaatiota rutiininomaiseksi vuorovaikutukseksi. (Sopanen 1998, 102.) Tätä rutiininomaista vuorovaikutusta kuvaa, että se on luonteeltaan itsestään selvää. Koordinaatiossa kyse ei ole ajatuksen tai näkökulmien esille tuomisesta tai yhdessä keskustelemisesta. Kyse on pikemminkin olemassa olevien reviirien ylläpitämisestä ja niiden rajojen hionnasta tai yhteensovittamisesta. Tämän tyyppinen vuorovaikutus on tyypillistä silloin, kun tapaamiset toistuvat samanmuotoisina ja säännöllisinä ja sisältävät paljon kyseenalaistamattomia käytäntöjä. (Vuorovaikutus tiimissä 2000.)

Kooperaatio tarkoittaa Engeströmin mukaan yhteistä toimintaa sellaisessa kohteessa, joka vaatii muutosta. Sen sijaan että osapuolet varjelisivat omaa reviiriään, he vaihtavat ajatuksia yhteisestä kohteesta ja tuottavat uusia sekä konkreettisia ratkaisuja yhteiseen ongelmaan. (Mönkkönen 2002.) Se tarkoittaa myös työvälineiden hallintaa kohteen muuttamisessa ja edellyttää sekä yhdessä tekemistä että osapuolten yhteisen päämäärän työstämistä (Sopanen 1998, 102).

Kolmas taso Engeströmin teoriassa on reflektiivinen kommunikaatio, jossa yhteisen kohteen lisäksi kiinnitetään huomiota myös keskinäiseen ja eri suuntiin ulottuvan vuorovaikutuksen luonteeseen. Vuorovaikutusta ja yhteistyötä arvioidaan ja niitä py-

ritään kehittämään yhdessä. Kommunikaatiota pyritään tietoisesti ylläpitämään kantavana periaatteena yhteisessä toiminnassa. (Mönkkönen 2002.)

3.2 Perhetyö vanhemmuuden tukena

Näemme perhetyön käsitteen olennaiseksi osaksi opinnäytetyötämme, koska se on yksi yhteistyön toteutumistapa sijaishuollossa. Perhetyö on ehkä jopa näkyvin ja konkreettisin yhteistyön väline ja keino. Käsite perhetyö ymmärretään monella eri tavalla, mutta sen sisältö nähdään usein perheen arjen tukemisella ja puuttumisella perheen elämään väliintuloilla. Näillä tarkoitetaan avohuollon tukitoimenpiteitä tai äärimmäisiä tukitoimenpiteitä eli huostaanottoja. Tukemisen kohteena voivat olla niin tilanpäistä tukea tarvitsevat perheet kuin jo pitkään lastensuojelun asiakkaana olleet perheet. (Reijonen 2005, 10.)

Perhetyö on osa palvelujärjestelmää ja tällöin se voi olla joko oma sektorinsa tai osa jo olemassa olevien sektorien toimintaa. Se on yhteistyötä, joka sisältää moniammatillisen yhteistyön eri viranomaistahojen kesken. Perhetyö käsittää myös perheen kanssa tehtävän yhteistyön ja verkostojen yhteistyön koordinoinnin. Perhetyön kaikkea toimintaa ohjaa perhekeskeisyys ja -lähtöisyys. (Uusimäki 2005, 197–198.)

Perhetyö on yhteiskunnallista ja sosiaalista työtä, jossa tavoitteena on ratkaista ihmisten haastavia elämäntilanteita ja ongelmia perhekohtaisesti (Järvinen ym. 2007, 10–15). Perhetyö liittyy laajempaan perhepolitiikkaan, joka tarkoittaa kaikkia julkisen vallan pyrkimyksiä ohjata sekä perhetyötä että yksittäisten perheiden toimintaa. Perheiden hyvinvoinnille luodaan perhepoliittisin keinoin lainsäädöllistä ja materiaalista tukea. Kaiken kaikkiaan perhetyö on keskeinen osa hyvinvointiyhteiskunnan toimintaa. (Nätkin & Vuori 2007, 8.)

Kaikille perhetyön muodoille on ominaista tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus. Perhetyöllä pyritään tekemään muutosta sekä puuttumaan johonkin perheessä ja vaikuttamaan tietoisesti perheeseen. Perhetyössä tiedetään mihin pyritään, mitä työltä halutaan ja mikä on perhetyön tavoite. Perhetyö on ennen kaikkea haitan tai ongelman korjaamista ja poistamista perheestä. Usein vanhempien saattaa olla vaikea luo-

pua lapsestaan. Tämä voi näkyä lapsessa vaikeutena asettua sijaishuoltoon, koska lapsen solidaarisuus vanhempaa kohtaan on hyvin vahva. Vaikeus asettua sijaishuoltoon johtuu yleensä siitä, että vanhemman ja lapsen välinen suhde on niin kiinteä ja läheinen, että se pahimmassa tapauksessa voi estää tai on estänyt lasta kehittymästä. Tällaisessa tapauksessa perhetyön merkitys kasvaa, koska vanhempi tarvitsee enemmän tukea lapsensa luovuttamiseen sijaishuoltoon. Lisäksi, jos vanhemmat eivät voi luottaa sijaishuoltoon, niin he voivat kokea henkilökunnan kilpailijakseen. Tällöin he saattavat vaikeuttaa sijoitusta kaikin keinoin. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 108–109.)

Perhekoti Himaharjussa toteutetaan Beardsleen perheinterventio -mallia perhetyön avoimuuden tukitoimenpiteenä. Tämä on kaikista vaativin perhetyön toteutumistapa. Beardsleen perheinterventio -mallilla tarkoitetaan prosessityöskentelyä perheen kanssa. Perheen ongelmista keskustellaan ja näin tuetaan perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta ja ongelmanratkaisua sekä vahvistetaan lasta suojaavia tekijöitä. Tavoitteena on tukea vanhempia auttamaan omia lapsiaan. (Toimiva lapsi & perhetyömenetelmäkuvaukset 2009.) Tätä perhetyön muotoa käytetään harvoin Perhekoti Himaharjuun sijoitettujen lasten ja nuorten perheiden parissa, koska se on maksullinen tukimuoto. Tapaamiset perustuvat yhteiseen sopimukseen ja ne ovat suunniteltu etukäteen. Tätä perhetyömuotoa tarjotaan Perhekoti Himaharjussa avotyöskentelynä myös sellaisille perheille, joiden lapset eivät ole sijoitettuna Perhekoti Himaharjuun. (Röntynen 2009b.)

Perhekoti Himaharju tukee ja vahvistaa biologisten vanhempien voimavaroja yhteisten tavoitteellisten ja etukäteen suunniteltujen tapaamisten kautta. Tapaamisia järjestetään Perhekoti Himaharjussa tai biologisten vanhempien kotona. Perhekoti Himaharjun työryhmässä sovitaan työntekijöiden kesken tapaamisista biologisten vanhempien kanssa. Näihin ei ole tehty etukäteen yhteistä suunnitelmaa tai toimintamallia. Sen sijaan tapaamiset pyritään järjestämään mahdollisimman luonnollisiksi, joissa olisi toiminnan yhteydessä helppo keskustella vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvistä asioista. Tämä toimintatapa kuuluu osaksi Perhekoti Himaharjun perhetyön toimintakulttuuria. (Röntynen 2009b.)

3.3 Kuntouttava perhetyö

Toimeksiantajamme Perhekoti Himaharju käyttää perheiden kanssa tehtävässä työssä kuntouttavaa perhetyötä. Näkisimme, että kuntouttava perhetyö keskittyy nimenomaan sijaishuollon aikana tapahtuvaan perheiden tukemiseen. Opinnäytetyössämme käsitteellä kuntouttava perhetyö tarkoitetaan erityisperhetyötä. Tällöin perhetyön ammattilaiset työskentelevät tavoitteellisesti yhteistyössä perheen kanssa, yleensä johonkin erityistilanteeseen liittyen. (Järvinen ym. 2007, 46.)

Tavoitteena lastensuojelun kuntouttavassa perhetyössä on tukea ja edistää perheen olosuhteiden vuoksi vaikeuksissa olevien lasten ja nuorten mahdollisemman hyvää kehitystä ja kasvua. Keskeisiä asioita kuntouttavassa perhetyössä ovat perheen omien voimavarojen löytyminen ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen vahvistuminen. Kuntouttavan perhetyön työskentelyn tarkoituksena on perheen nykytilanteen pysäyttäminen ja muutoksen aikaansaaminen. Perheen tarpeet ja tavoitteet ovat perusta kuntoutuskokonaisuudelle. Olennainen osa perheen kuntoutusta on yhteistyö ja verkostoituminen perheen läheisten ja perheen kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Sekä työntekijöiltä että perheeltä edellytetään sitoutumista ja motivaatiota, jotta työskentely olisi suunnitelmallista ja tavoitteellista. (Järvinen ym. 2007, 46.) Kuntouttavassa perhetyössä tehdään yhteistyötä perheen, heidän kanssaan toimivien ammattilaisten sekä sosiaalityöntekijän kesken. Tavoitteena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja tukeminen omatoimisuuteen sekä osallistamalla perheen arkeen. (Kuntouttava perhetyö 2007.)

Lastensuojelussa kuntouttavan perhetyön asiakasperheillä on usein paljon ongelmia, jotka ovat kasautuneet ja kärjistyneet. Tällöin he tarvitsevat runsaasti erilaisia sosiaali- ja terveystalvitujuja. Koko suunnitelmallinen tukeminen on voinut jäädä toteuttamatta kun on keskitytty tukemaan yksittäisiä perheen jäseniä. (Järvinen ym. 2007, 46.) Tukea voidaan antaa vanhemmuuteen kasvamisessa ja jaksamisessa, perheen sosiaalisten verkostojen laajentamisessa, perheen päihde- tai väkivaltaongelmissa ja lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä ongelmissa (Kuntouttava perhetyö 2007). Kuntouttavaa perhetyötä voidaan tarjota myös kun kyse on perheen vakavista vuoro-

vaikutusongelmista, lapsen koulunkäyntivaikeuksista, käytöshäiriöissä sekä lapsen kasvatukseen liittyvissä pulmissa (Järvinen ym. 2007, 46).

Huostaanotto ja kodinulkopuolelle tapahtuva sijoitus on usein henkisesti raskas prosessi vanhemmille. Näitä voimavaroja kuluttavia tunteita voidaan pyrkiä korjaamaa perhetyöllä. Tällöin sijaishuolto voitaisiin nähdä uutena mahdollisuutena vanhemmuuden kasvulle. Voimaantumisen tunteita lapselle ja perheelle antaa se, että vanhempi tulee kuulluksi lastaan koskevissa kysymyksissä. Sijaishuollon perhetyön tavoitteita ovat vanhempien tukeminen itsenäisessä elämässä selviytymisessä, ohjaaminen kasvatusasioissa, pyrkiminen normalisoimaan perhesuhteita ja motivoiminen ongelmiensa ratkaisemiseen. Lisäksi lasta, laitosta, sijaisperhettä ja biologista perhettä pyritään lähentämään toisiaan ja siten ylläpitämään suhteita lapsen perheeseen ja verkostoon. Perhe on yhteistyökumppani, jonka kanssa pyritään löytämään yhteistyössä ratkaisuja heidän ongelmiinsa. (Järvinen 2007, 48.)

Perhekuntoutusta voidaan toteuttaa perheleirilunteeisena, jolloin järjestäjänä voi olla lastensuojelulaitos, järjestö tai jokin muu taho. Kuntouttavan perhetyön muotoja ovat ohjaus ja neuvonta, perheterapia ja perheryhmäterapia, erilaiset kotiin viedyt kuntoutuksen muodot, kuten kodinhoitaja palvelut. Lisäksi perheleirit ja sopeutumisvalmennuskurssit sekä laitoshoido koko perheelle tai vanhemmalle, lapselle ja nuorelle ovat kuntouttavan perhetyönmuotoja. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 11.) Toimeksiantajamme Perhekoti Himaharju käyttää kuntouttavana perhetyön yhtenä muotona kerran vuodessa järjestettäviä perheleirejä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksessamme oli tarkoituksena selvittää, miten lasten ja nuorten biologiset vanhemmat arvioivat Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ja heidän välistä yhteistyötä. Tutkimuksessamme annoimme biologisille vanhemmille mahdollisuuden kertoa omia mielipiteitään sekä näkemyksiään. Tätä kautta tutkimuksemme edistää Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ja biologisten vanhempien välistä yhteistyötä.

Halusimme tutkia, kuinka vanhemmuus toteutuu sijaishuollon aikana. Näimme tärkeäksi selvittää tätä, koska toimiva yhteistyö luo perustan toimivalle vanhemmuudelle, sillä se lisää mahdollisuutta osallistua lapsen elämään vanhempana. Katsoimme yhteistyön käsittävän myös biologisten vanhempien tukemisen vanhemmuuden asioissa ja yhteydenpidossa vanhemman ja lapsen välillä.

4.1 Tutkimustehtävät

Tutkimustehtäviimme haettiin vastausta seuraavien kysymysten avulla:

- 1) Miten vanhemmuus toteutuu sijaishuollon aikana?
- 2) Millaista on yhteistyö biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä?
- 3) Miten Perhekoti Himaharjun ja biologisten vanhempien välinen vuorovaikutus toimii?
- 4) Millä tavoin biologiset vanhemmat haluavat kehittää yhteistyötä?

Tavoitteena oli tuottaa tietoa Perhekoti Himaharjun työntekijöille yhteistyön toimivuudesta ja kehittämisideoita yhteistyön toteuttamiseen sekä parantamiseen. Katsoimme tutkimuksesta olevan hyötyä lasten ja nuoren biologisten vanhempien vanhemmuuden tukemiseen ja kehittämiseen. Tutkimuksestamme Perhekoti Himaharjun työntekijät saavat tietoa siitä miten vanhemmat toivoisivat yhteistyön toteutuvan. Lisäksi tutkimuksemme antaa tietoa mitkä seikat yhteistyössä biologiset vanhemmat kokevat jo hyväksi ja missä olisi kehittämisen varaa. Näin Perhekoti Himaharjun

työntekijät voivat saada uusia näkökulmia tutkimuksestamme yhteistyön kehittämiseen. Tutkimustuloksistamme katsomme olevan hyötyä myös muille sijaishuoltoa järjestäville lastensuojeluyksiköille, jotka haluavat tarkastella yhteistyötä vanhempien ja työntekijöiden välillä.

4.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Tutkimuksemme oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuului kerätä aineistoa luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa sekä suosia ihmistä tiedonkeruun välineenä. Tämä tarkoitti tutkimuksestamme biologista vanhempaa pääasiallisena tiedonlähteenä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien eli biologisten vanhempien ”ääni” pääsi esille (ks. Hirsjärvi ym. 2006, 152–155).

Strukturoidussa haastattelussa kysymysten muotoilu ja järjestys sekä vastausvaihtoehdot ovat kaikille samat. Teemahaastattelua voisi siten luonnehtia puolistrukturoiduksi haastatteluksi, koska teemat ovat kaikille samat mutta siinä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja. Valitsimme teemahaastattelun tutkimusmenetelmäksemme, koska se on avoin. Tällöin vastaaja pääsee puhumaan siinä hyvin vapaamuotoisesti. Voidaan siis sanoa, että kerätty materiaali edustaa hyvin vastaajaa itseään. (Eskola & Suoranta 2001, 86–87.)

Teemahaastattelu oli tutkimuksemme kannalta sopivin vaihtoehto tiedonkeruumenetelmäksi, koska halusimme tutkittavien vastaavan samoihin, tutkimusongelman kannalta tärkeisiin kysymyksiin (ks. Eskola & Suoranta 2001, 87). Valitsimme teemahaastattelun myös oman ammatillisuutemme kehittymisen kannalta, sillä halusimme kehittää asiakastyön taitojamme. Teemahaastattelut antoivat hyvän mahdollisuuden tähän, koska haastattelutilanteessa pääsimme vuorovaikutustilanteeseen vastaajan kanssa. Lisäksi katsoimme asiakastyöntaitojen harjaantuvan, kun pyrimme tekemään jokaisesta haastattelusta ihmisläheisen ja kunnioittavan tilanteen, ottaen huomioon jokaisen haastateltavan erilaisen persoonan. Tiesimme myös etukäteen kohdejoukon olevan haasteellinen aiheen arkuuden vuoksi.

Halusimme, että kerätty aineistomme kuvaisi mahdollisimman paljon vastaajiaan ja he saivat tuoda esille tuntemuksiaan sekä kokemuksiaan mahdollisimman vapaasti. Biologiset vanhemmat nähtiin haastattelutilanteissa subjekteina, merkityksiä luovina sekä aktiivisina osapuolina. Jo ennalta voitiin tietää, että tutkimuksen aihe tuottaa moniin suuntiin viittaavia ja monitahoisia vastauksia. Etuna teemahaastatteluissa oli se, että se antoi mahdollisuuden vastausten selventämiseen sekä tietojen syventämiseen. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 35.)

Teemahaastattelut kestivät 30–80 minuuttia. Haastattelut kohdenettiin tiettyihin teemoihin, joista keskusteltiin biologisen vanhemman kanssa. Teemat olivat nousseet Engeströmin yhteistyön teorian pohjalta. Tarkkojen kysymysten sijaan haastattelu eteni tiettyjen keskeisten teemojen varassa, jossa keskeisiä olivat vanhempien tulkinnot asioista sekä heidän antamansa merkitykset asioille (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48). Teemahaastatteluissa käytetyt teemat takasivat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa oli keskusteltu samoista asioista (ks. Eskola & Suoranta 2001, 87).

Pyrimme saamaan teemahaastattelusta tasa-arvoisen tilanteen biologiselle vanhemmalle. Vanhemman oli hyvä tuntea, että hän on tärkeä lapsensa elämässä ja hänen sanoillaan on merkitystä. Haastattelijoina meidän tuli olla kunnioittavia biologisia vanhempia kohtaan ja tehdä haastattelutilanteesta turvallinen ja luonnollinen. Teimme jokaisen teemahaastattelun biologisten vanhempien kotona, koska tällöin haastattelusta ei koitunut ylimääräistä vaivaa vanhemmalle. Tuttu ympäristö edesauttoi turvallisen haastattelutilanteen syntymistä.

Teemahaastatteluissa vaadittiin taitoja aineiston keruun aikana. Haastatteluissa tuli ottaa huomioon jokaisen haastateltavan erilaiset tuntemukset aihetta käsiteltäessä ja valmistautua joustamaan tilanteen tullen. Joustaminen näkyi haastattelutilanteissa esimerkiksi haastateltavien tunnetiloihin mukautumisena. Teemahaastattelutilanteissa täytyi huomioida, miten aiheen arkuus vaikutti vastaajaan. Lisäksi tuli kiinnittää huomiota, kuinka helppoa kysymyksiin oli vastata ja oliko kysymysten vastaamisen taustalla pelko seuraamuksista. Tämä oli mielestämme yksi tutkimuksemme haasteista; saada biologiset vanhemmat tuntemaan olonsa turvalliseksi, vaikka kysymykset liittyivät asioihin, joista on vaikea puhua vieraalle. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 35.)

Koska haastatteluun kuuluu monia virhelähteitä, oli niitä hyvä miettiä etukäteen (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 35). Teimme teemahaastattelun mahdollisimman tarkaksi ja helposti ymmärrettäväksi. Tällä tavoin ennaltaehkäisimme parhaamme mukaan väärin ymmärretyksi tulemistä. Vaikka kiinnitimme näihin asioihin ennalta huomiota, jäi vastaajalle joskus epäselväksi kysymyksen tarkoitus. Osa kysymyksistä oli vaikeasti ymmärrettäviä, koska joitakin käsitteitä oli vaikea ymmärtää ja yhdistää arkitilanteisiin. Tällöin tarkensimme kysyttyä tarkentavilla kysymyksillä.

Myös biologiselle vanhemmalle oli kerrottava, mistä tutkimuksessa on kyse, mihin vanhemman kertomia tietoja käytetään sekä selventää tutkimuksen luottamuksellisuus ja julkisuus. Tästä vanhemmat saivat tiedon saatekirjeessä (liite 2), joka lähetettiin vanhemmille ennen haastattelun toteutumista. Saatekirjeen mukana lähetimme myös teemahaastattelurungon (liite 3), jotta vanhemmat pystyivät etukäteen tutustumaan haastattelun kysymyksiin.

Äänitimme teemahaastattelut, jotta pystyimme luomaan vapautuneen haastattelutilanteen ilman katkoja. Lisäksi opettelimme ja harjoittelimme haastattelurungon etukäteen, jotta tilanne olisi mahdollisimman luonnollinen ja vapautunut. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 92.) Haastattelutilanteessa edellytimme vanhempia allekirjoittamaan aineiston äänittämiseen tarvittavan suostumuksen (liite 4), jossa painotimme, että heidän antamansa tiedot pysyvät anonyminä. Ilman vanhemman allekirjoitusta haastattelun toteuttaminen ei olisi ollut mahdollista.

Sovelsimme Engeströmin teoriaa yhteistyön tasoista puolistrukturoituun teemahaastatteluun. Taulukossa 2 teemahaastattelukysymykset on jäsennetty siten, mitä ne merkitsevät kunkin Engeströmin yhteistyön tason mukaan.

TAULUKKO 2. Puolistrukturoidun teemahaastattelun kysymykset soveltaen Engeströmin yhteistyön teoriaa

TASOT	HAASTATTELUKYSYMYKSET
Koordinaatio	<ul style="list-style-type: none"> • Kuinka hyvin biologiset vanhemmat kokevat omaksuneensa roolinsa vanhempiena sijaishuollon aikana? • Miten biologiset vanhemmat tuntevat olevansa tietoisia lapsen tai nuoren elämästä?
Kooperaatio	<ul style="list-style-type: none"> • Millaista on yhteydenpito biologisten vanhempien ja sijaishuollon työntekijöiden välillä? • Miten vanhemmat pystyvät mielestään vaikuttamaan lapsen tai nuoren kasvuun ja hoidon kysymyksiin? • Onko yhdessä tekemisen määrä ja laatu ollut riittävää biologisten vanhempien mielestä? • Ovatko biologiset vanhemmat omaksuneet sijaishuollon kanssa yhteisen päämäärän eli lapsen tai nuoren paremman tulevaisuuden takaamisen?
Reflektiivinen kommunikaatio	<ul style="list-style-type: none"> • Millaisissa asioissa biologiset vanhemmat haluaisivat vaikuttaa enemmän lapsen tai nuoren elämään sijaishuollon aikana? • Minkälaista yhteistyötä biologiset vanhemmat toivovat?

4.3 Kohdejoukko

Valitsimme opinnäytetyömme kohdejoukon kvalitatiivisen tutkimuksen mukaisesti eli emme siis käyttäneet satunnaisotoksen menetelmää (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 152–153). Kohdejoukko oli itsevalikoitunut vanhempien joukko, jota toimeksiantajamme Perhekoti Himaharju motivoi mukaan tutkimukseen. Haastateluun osallistui kahdeksan biologista vanhempaa, joiden lapsi tai nuori on tai oli ollut sijaishuollossa Perhekoti Himaharjussa.

Aiheen arkuuden vuoksi olimme aluksi huolissamme saisimmeko yhtään biologista vanhempaa osallistumaan teemahaastatteluihin. Perhekoti Himaharjuun sijoitettujen

lasten ja nuorten biologiset vanhemmat pystyivät itse päättämään osallistumisestaan teemahaastatteluun. Toimeksiantajamme, Perhekoti Himaharju, selvitti vanhempien halukkuutta osallistua tutkimukseen ja ilmoittivat meille halukkaiden vanhempien yhteystiedot. Otimme heihin yhteyttä sopiaksemme haastatteluaajan. Meille oli erityisen tärkeää haastatella jokainen vanhempi, myös pariskunnat yksilöinä, jotta molempien vanhempien näkemykset tulisivat esille tutkimuksessamme.

Kohdejoukkomme vanhemmat edustivat kuutta perhettä Perhekoti Himaharjun 14:sta perheestä eli kahdesta pariskunnasta sekä neljästä äidistä. Haastateltavat vanhemmat asuivat noin 300 kilometrin etäisyydellä Perhekoti Himaharjusta. Haastatteluun osallistuvien biologisten vanhempien lapset olivat olleet sijaishuoltopaikassa eri aikoja. Mukana oli vanhempia, joiden lapset olivat jo jälkihuollon asiakkaina ja joidenkin lapset olivat vasta sijoituksen alussa. Emme kuitenkaan erittele asiakkuuden kestoja tässä emmekä tutkimustuloksissamme, koska katsomme sen saattavan paljastaa biologisten vanhempien henkilöllisyyden.

4.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Kun aineisto oli tallennettu, aineisto voitiin käsitellä kirjoittamalla se kokonaan tekstiksi. Litterointi eli sanasta sanaan puhtaaksi kirjoittaminen voidaan tehdä koko haastatteludialogista tai valikoiden vain teema-alueista tai haastateltavan puheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138.) Purimme äänittämämme haastattelut kokonaan eli kirjoitimme puhtaaksi kaikki haastateltavien sanomiset. Litteroitua aineistoa oli noin 120 sivua. Vaikka sanasta sanaan litteroiminen olikin työlästä ja hidasta, halusimme saada kaiken tiedon haastatteluista. Litteroinnin jälkeen hävitimme äänittämämme aineistot.

Kun haastattelujen litteroinnit olivat valmiita, aloimme työstää aineistoa sisällönanalyysillä (liite 5). Analyysin tehtävänä oli tiivistää, järjestää ja jäsentää aineisto siten, ettei mitään olennaista jäänyt pois (ks. Eskola 2001, 146). Sisällönanalyysissä etsittiin tekstin merkityksiä ja pyrittiin kuvaamaan aineiston sisältöä sanallisesti. Tutkimuksen aineisto siis kuvasi ilmiötä, jota tutkittiin ja analyysin avulla tuotiin selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 106–110.)

Aineiston analyysimme oli teoriaohjaava sisällönanalyysi ja se eteni kolmevaiheisesti. Ensin pelkistimme aineistomme siten, että karsimme kaikki tutkimuksemme kannalta epäolennaisen pois. Nostimme alkuperäisestä aineistosta vain tutkimusongelmamme kannalta olennaiset seikat esille ja kirjasimme ne ylös. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111.)

Toisessa vaiheessa, ryhmittelimme (klusteroimme) alkuperäisilmaukset siten, että etsimme aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavuuksia kuvaavia asioita ja kokosimme samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset yhteen. Näistä teimme alakategoriat ja loimme niille yhdistävän nimen. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 112.) Analyysia jatkettiin muodostamalla yläkategorioita, jotka muodostuivat kun samansisältöisiä alakategorioita yhdistettiin. Myös yläkategorioille annettiin niiden sisältöä kuvaavat nimet. Lopulta yhdistimme kaikki yläkategoriat yhdistäväksi kategoriaksi. Tämä on aineiston abstrahointia eli käsitteellistämistä. Abstrahoinnissa siis edetään alkuperäisinformaation ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 103, 114.) Johtopäätöksiä tehdessämme pyrimme ymmärtämään mitä asiat kohdejoukolle merkitsivät heidän omasta näkökulmastaan (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 115).

Tulosten analysoinnin jälkeen tutkimus ei kuitenkaan ollut vielä valmis, vaan tuloksia oli selitettävä ja tulkittava. Lisäksi niitä tuli selkeyttää ja pohtia. Tuloksista tuli pyrkiä myös laatimaan synteesejä, sillä tulosten analysointi ei vielä riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia. Synteesejä hyödyntämällä saimme kootuksi yhteen pääseikat ja ne antoivat vastaukset asetettuihin tutkimusongelmiin. (ks. Hirsjärvi ym. 2006, 214.)

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus riippuu tutkimusaineiston laadusta. Tutkimusaineiston laatuun vaikuttaa hyvä teemahaastattelurunko, haastattelijan omat kyvyt ja varmuus sekä hyvät tekniset laitteet. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 184–185.) Tutkimusta suunniteltaessa ja tehdessä oli tärkeää muistaa validius eli tutkimuksen pätevyys. Tämä tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoitus tutkia. Vaikutimme tutkimuksen pätevyyteen huolellisesti laaditulla haastattelurungolla sekä harjoittelemalla haastattelutilanteet etukäteen. Oli siis tärkeää laatia teemahaastattelun teemat

tarkasti ja harkitusti, jotta varmasti saisimme vastauksia tutkimusongelmiimme (sisäinen validiteetti). (Hirsjärvi & Hurme 2001, 188.) Tutkimuksemme pätevyyttä heikensi se, että teemahaastattelurunkomme oli ajoittain vaikeasti ymmärrettävä. Laajat sekä samankaltaiset kysymykset heikensivät vastaajien mahdollisuutta soveltaa kysymykset omiin yksilöllisiin mielipiteisiinsä. Tähän näimme paljon vaikuttavan myös sen kuinka paljon vanhemmat itse olivat etukäteen tutustuneet haastattelurunkoon. Huomasimme myös, että haastattelurunkomme oli liian pitkälle työstetty, koska muutamissa kysymyksissä tuli esiin samankaltaiset vastaukset.

Luotettavuutta myös parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta sen kaikissa eri vaiheissa. Se millaisissa olosuhteissa aineisto on kerätty, olisi kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2006, 217.) Opinnäytetyössämme selostamme tutkimuksen eri vaiheet ja miten aineistoa on kerätty sekä analysoitu. Teemahaastattelut kirjassimme ylös. Huomioimme kirjauksissa esimerkiksi niihin käytetyn ajan ja mitä mahdollisia häiriötekijöitä olimme havainneet haastattelujen aikana.

Luotettavuus koskee kvalitatiivisessa tutkimuksessa pikemminkin tutkijan toimintaa kuin haastateltavien vastauksia. Luotettavuus siis riippuu siitä kuinka luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on. Analyysissa keskeistä on luokittelujen tekeminen, ja lukijalle tulisikin kertoa luokittelun syntymisen juuret ja luokittelujen perusteet. Sama tarkkuuden vaatimus pätee myös siis analyysivaiheessa; tutkijan tulee perustella tulintojaan ja mihin hänen päätelmänsä perustuvat. (Hirsjärvi ym. 2006, 217–218.) Tarkasti tehdyllä sisällönanalyysillä (liite 5) vaikutimme tutkimustulosten luotettavuuteen. Tarkat sekä monipuoliset pelkistykset tukivat luotettavuutta niin, ettei mitään olennaista tutkimusaineistoista jäänyt pois.

Eettiset kysymykset tulivat esille tutkimuksen eri vaiheissa. Suunnitelmavaiheessa eettisyys näkyi siten, että kohteina olevien henkilöiden suostumus oli saatava tutkimukseen. Heille oli taattava luottamuksellisuus sekä harkita mahdollisia tutkimuksesta aiheutuvia seurauksia kohdehenkilöille. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.) Tutkimukssamme haastatteluun osallistumisesta kysyttiin toimeksiantajan kautta hyvissä ajoin. Saatekirjeessä kävi ilmi, että haastattelutilanne ja aineisto toteutetaan anonyyminä. Haastateltavien henkilöllisyys ei käy ilmi muille kuin meille tutkijoille, ei edes toimeksiantajallemme. Tämä oli mielestämme erittäin tärkeää painottaa haastateltavil-

le vanhemmille. Muutoin olisi voinut syntyä käsitys siitä, että toimeksiantajamme saisi tietoa esimerkiksi heidän negatiivisista kokemuksistaan sijaishuollossa. Tämä voisi vaikeuttaa yhteistyötä vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä.

Itse haastattelutilanteessa eettisyys näkyi siten, että oli otettava huomioon mitä itse haastattelutilanne voi aiheuttaa haastateltavalle (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 20). Tutkimuksemme aihe oli arkaluontoinen, koska se liittyy lastensuojeluun. Biologiset vanhemmat saattoivat kokea, että heidän vanhemmuuttaan arvostellaan. Tämä saattoi herättää heissä ahdistusta ja stressiä sekä epäluuloja. Lisäksi he saattoivat miettiä vastauksiaan siten, että heidän lapsilleen ei koituisi niistä haittaa Perhekoti Himaharjussa. Edellä mainittuja seikkoja pyrimme ehkäisemään luomalla mahdollisemman rennon haastattelutilanteen eli haastattelemalla heitä heidän kotonaan.

Tutkimuksen litteroinnin eettisyys tuli esille siten, miten uskollisesti kirjallinen purkaminen noudatti haastateltavien ilmaisuja (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 20). Litteroimme aineiston mahdollisemman sanatarkaksi ja totuudenmukaiseksi. Tällöin pystyimme keräämään tutkimukseemme suoria lainauksia haastatteluista. Suorien lainauksien ottamisessa tuli huomioida, ettei murteesta tai puhetavasta selvinnyt vanhemman henkilöllisyys.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Vanhemmuuden toteutuminen sijaishuollon aikana

Suurin osa vanhemmista tunsu, että heidän vanhemmuuden tehtävänsä eivät olleet muuttuneet sijoituksen myötä. He näkivät, että he voivat toteuttaa vanhemmuuttaan rajattomasti kotiympäristössä eli silloin kun lapsi tai nuori on kotilomilla. Nämä vanhemmat kertoivat, että he voivat tehdä normaaleja arkeen liittyviä asioita, kuten opettaa tapoja ja perinteitä sekä antaa hellyyttä. He pystyivät keskustelemaan lastensa kanssa niin kuin ennenkin. Vanhemmat tunsivat, että he pystyvät toimimaan oman lapsensa asiantuntijoina. Monissa haastatteluissa kävi ilmi, että sijoitus on antanut voimavaroja vanhemmalle niin omassa elämässä selviytymiseen kuin lapsen kasvatustyöhön.

Osa vanhemmista tunsu menettäneensä roolinsa vanhempina. Pitkän välimatkan vuoksi normaalin arjen luominen oli vaikeaa. He kokivat olevansa poissa lapsen kehityksestä, kasvamisesta ja tapahtumista. Nämä vanhemmat näkivät syrjäytyneensä lapsensa elämästä ja tätä kautta tunsivat huonoa vanhemmuutta. Haitta vanhemmuudelle näkyi tunnepuolella, kuten ikävänä lasta kohtaan, mustasukkaisuutena Perhekoti Himaharjun työntekijöitä kohtaan sekä pelkona lapsensa menettämisestä.

Kyllä siitä varmaan jäi sellainen olo, että jotain on otettu pois. Et tavallaan sä et näe sitä lapsen kehitystä, kasvamista. Sä et välttämättä ole niissä kaikissa mukana – – ehkä olin välillä mustasukkainenkin, et miksi se ei soita kotiin, et onko se vieraantumassa täältä kotoa pois.

Perhekoti Himaharju laatii säännöt lapsille ja nuorille, joita kotona noudatetaan. Vanhempia helpotti kasvatustyössä se, että oli sovittu yhteiset säännöt ja linjaukset. Osan mielestä säännöt olivat liian tiukat ja he tunsivat pystyvänsä joustamaan niissä tarpeen tullen kotonaan. Osalla puolestaan oli jo ennen sijaishuollon alkamista tiukemat säännöt kotonaan, joista he pitivät kiinni sijaishuollon aikanaikin.

Sijaishuollosta ei katsottu olevan haittaa vanhemmuudelle. Päinvastoin sen katsottiin parantavan biologisen vanhemman ja lapsen tai nuoren välisiä suhteita ja tehneen välejä avoimemmaksi. Tähän vaikutti se, että koko perheen hyvinvointi oli lisääntynyt sijoituksen myötä, koska heidän avunhuutoon ja ongelmiin oli vastattu.

Parantunut totta kai, et kun on päästy koko perhe parantumaan ja on antanut luvan sille paranemiselle ja on antanut luvan niin kuin sillä laille sille henkiselle huonolle ololle ja henkiselle hyvälle ololle. Et tota kylä ne välit on ihan selkeesti lähentynyt.

Suurimpana syynä välien parantumiseen oli yhteisen ajan arvostaminen; lapsen tai nuoren kanssa yhdessä oleminen ja arjen jakaminen, jotka eivät olleet enää itsestään selvyyksiä. Välien katsottiin myös pysyneen ennallaan. Jos välit olivat huonontuneet, se oli hetkellistä lapsen tai nuoren normaaliin kapinointiin liittyvää toimintaan.

Yhteydenpidon katsottiin olevan riittävää biologisten vanhempien ja lasten tai nuorten välillä. Perhekoti Himaharjun työntekijät tukivat biologisen vanhemman ja lapsen tai nuoren suhteita vahvistamalla heidän välistä yhteydenpitoa, tosin aina ei riittävästi. Tähän toivottiin tukea Perhekoti Himaharjun työntekijöiltä. Vanhempi itse oli aktiivisempi osapuoli pitämään yhteyttä lapseensa. Tällöin vanhemmat pitivät usein tärkeänä, että lasta itseään tuettaisiin myös ottamaan yhteyttä biologisiin vanhempiin. Toki vanhemmilla oli myös toive, että lapsi tai nuori pääsisi useammin kotilomille.

Kyl mä joskus siitä sanoin, et kun hän [lapsi] ei soittanu, et miks mun pitää aina soittaa. Oisin joskus toivonu et ne ois patistellu häntä [lasta] soittamaan kotiin. Et soitappa sinäkin kotiin ja ootko soittanu kotiin?

Biologisen vanhemman ja lapsen tai nuoren yhteydenpitoa käytiin puhelimitse, kirjeitse sekä postikorteilla. Tätä yhteydenpitoa tuettiin siten, että vaikka soittoaikat oli sovittu, niistä voi joustaa tilanteen huomioon ottaen. Yhteyttä pidettiin myös siten, että lapset ja nuoret kävivät kotilomilla. Myös vanhemmat kävivät vierailuilla Perhekoti Himaharjussa omien mahdollisuuksien mukaan.

Perhekoti Himaharjun työntekijöille sai aina ehdottaa näkemyksiään ja mielipiteitään. Toisinaan niitä myös toteutettiin, jos ne tukivat myös Perhekoti Himaharjun mielestä lapsen tarpeita. Tämä sai vanhemman tuntemaan olevansa päätösvaltainen lapsensa asioissa. Tätä lisäsi myös se, että vanhempi sai tuntea että hänellä oli vaikutusvaltaa lapsensa asioissa. Vanhempien näkemyksen mukaan kaikesta kysyttiin aina vanhemmalta, vaikka lopulliset ratkaisut tekivät Perhekoti Himaharjun työntekijät.

Toisaalta kaikilla vanhemmilla ei ollut omia näkemyksiä jokaiseen asiaan. Kasvatus- ja hoitotyössä he luottivat enemmän Perhekoti Himaharjun työntekijöiden osaamiseen kuin omaansa.

— Aatellut, että ne on ammattilaisia ja minä olen väärässä, jättänyt heidän huomaan nämä asiat —

Vaikutusvaltaisuus vanhemmuuden asioissa oli yhteydessä vanhemman omaan aktiivisuuteen. Jotkut toivat omaa vanhemmuuttaan vahvasti esille ja ottivat osaa paljon lapsensa asioihin. Aina ei vanhemmat olleet tyytyväisiä sijaishuoltopaikan ratkaisuihin ja rangaistuksiin, ja erityisesti tällöin tuotiin omia mielipiteitä julki.

Enemmistö vanhemmista tunsivat saavansa riittävästi tukea ja neuvoja vanhemmuuden asioihin Perhekoti Himaharjun työntekijöiltä. He saivat heiltä ohjeita ristiriitaisiin ja avun hakemiseen esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollonpalvelujärjestelmästä.

Perhekoti Himaharjun rajat ja säännöt tukivat monen vanhemman mielestä heidän vanhemmuuttaan. Ennen he eivät olleet pystyneet niin määrätietoisiin rajoja lapsilleen asettamaan. Kuitenkin moni vanhempi toivoi Perhekoti Himaharjun työntekijöiltä enemmän aikaa itselleen. Haastattelussa kävi ilmi vanhempien toive keskustelujasta, kun he esimerkiksi käyvät perhekodissa vierailemassa. Erityisesti vanhemmat toivoivat keskusteluita sekä läsnäoloa Perhekoti Himaharjun vanhemmilta. Muutama vanhempi toi ilmi, että he halusivat enemmän tukea vanhemmuuden asioihin avuttomuuden ja yksinäisyyden tunteidensa vuoksi.

Osa biologisista vanhemmista tunsivat myös, että neuvot ja tuki eivät tule automaattisesti Perhekoti Himaharjun työntekijöiltä, vaan niitä pitää erikseen pyytää. Muutama vanhempi oli sitä mieltä, että molempien vanhempien tukeminen ei ole tasa-arvoista, koska toista tuettiin enemmän kuin toista. Heidän mielestään olisi tärkeää ottaa tukemisessa huomioon koko perhe.

5.2 Yhteistyön toteutuminen vanhemman ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä

Yhteydenpitoa biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä käytiin puhelimitse, keskusteluissa ja palavereissa sekä silloin kun lasta tai nuorta saatettiin tai haettiin kotilomilta. Yhteiset tapahtumat, kuten perheleirit ja nostalgiseksi muodostunut Kiuruveden kesätapahtuma ”Vihreät niityt”, olivat myös ylläpitäneet yhteydenpitoa.

Perheviikonloppuina lapsi, vanhemmat ja Perhekoti Himaharjun työntekijöitä lähtivät yhdessä viettämään viikonloppua, esimerkiksi mökille. Lisäksi vanhemmat pystyivät poikkeuksellisesti osallistumaan esimerkiksi uudenvuoden viettoon Perhekoti Himaharjussa, vaikka se alun perin oli tarkoitettu vain yhteisön omaksi tapahtumaksi.

Yhdessä tekemisestä jäi vanhemmille positiivisia kokemuksia ja yhteiset hetket olivat tärkeitä niin lapselle tai nuorelle kuin aikuiselle. Silloin he saivat tutustua perhekodin työntekijöihin, olla osallisena toiminnassa sekä mukana lapsen tai nuoren arjessa. Perhekoti Himaharjun työntekijät olivat edesauttaneet ilmapiirillään, että vanhempi tunsivat itsensä tervetulleeksi milloin vain perhekodissa käydessään.

Toimivaan yhteydenpitoon vaikutti myös biologisen vanhemman oma aktiivisuus. Yhteydenpitoa Perhekoti Himaharjun työntekijöiden kanssa käytiin arkisista asioista, niin negatiivisista kuin positiivisista. Joidenkin kohdalla yhteydenpito oli todella tiivistä ja keskinäiset suhteet olivat muuttuneet ystävyudeksi asti.

— et kyllä se tuki on ollut sieltä ihan satakymmen prosentista. Ja se mikä on niin kuin hienointa, et on niin kuin 24/7 — Mut kyl mä voin sanoo, et hir-

vittävän hyvin ne on tavallaan elänyt minun kanssa tätä ja myötäeläneet minun kanssa tätä ja on pohdittu hyvin paljon minun kaikkia tunteja ja mitä se herättää tuo huostaanotto. —

Osa biologisista vanhemmista oli sitä mieltä, ettei yhteydenpitoa tarvitse lisätä, jos kaikki kerran menee hyvin. Osa taas toivoi, että myös Perhekoti Himaharjusta otettaisiin yhteyttä enemmän kotiin päin.

— ehkä sillä tavoin, että he olisivat enemmän yhteydessä suoraan minuun. Ehkä tällöin kokisin, että mielipiteilläni on väliä —

Varsinkin lähikasvattajan tulisi soittaa viikoittain biologisille vanhemmille, jotta yhteydenpito olisi säännöllistä. Lisäksi heidän vieraillessaan Perhekoti Himaharjussa lähikasvattajan toivottiin olevan paikalla. Nämä vanhemmat halusivat tietää enemmän asioista ja tuntea olevansa osallisena muissakin asioissa kuin vain jos jotain ikävää oli sattunut tai kysyttiin vanhempien lupaa esimerkiksi matkalle lähdeittäessä. Osa vanhemmista toi myös ilmi, että myös heihin hiljaisimpiin tai haastavimpiin vanhempiin pidettäisiin Perhekoti Himaharjusta päin enemmän yhteyttä. Myös kouluasioissa vanhempi toivoi opettajan itse tiedottavan asioista suoraan vanhemmalle.

Hyvää yhteydenpitoa edesauttoi se, ettei vanhemman tarvinnut miellyttää vaan hän pystyi olemaan oma itsensä. Vanhemman ei tarvinnut kokea ulkopuolisuuden tunnetta, vaan tasa-arvoinen ilmapiiri tuki yhteydenpitoa. Ristiriitatilanteita ei ole kuitenkaan voitu välttää, mutta näkemuserot oli aina ratkaistavissa keskustelemalla. Ne vanhemmat, jotka pitivät itse aktiivisesti yhteyttä Perhekoti Himaharjuun, kohtasivat enemmän mielipide-eroja ja ongelmatilanteita kuin vanhemmat, joilla ei mielipiteitä ollut tai eivät pitäneet niin aktiivisesti yhteyttä perhekodin työntekijöihin.

Vanhempien mukaan yhteydenpidossa oli aina huomioitava vanhempi ja hänen toiveensa, jotta yhteistyö olisi vastavuoroista. Jos yhteistyö biologisen vanhemman ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä ei toiminut, pystyi lapsi käyttää sitä hyväkseen. Tällöin syntyi kaksi tarinaa tilanteesta, joista molemmat poikkesivat toisistaan ja joissa oli kaksi erilaista näkökulmaa. Tiivis ja hyvä yhteydenpito biologisten

vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä esti tällaisten tilanteiden syntymistä.

— Hän [lapsi] aina soittaa kotiin, et mä oon tehnyt sitä ja tätä ja mulla kilahti nyt tässä kohtaa. Niin mä kuulen sen häneltä [lapselta] ensimmäiseksi, mikä on toisaalta hyvä asia, mut ehkä ois kiva kuulla työntekijöidenkin näkökulma —

Yhteistyöllä oli hyvä olla yhteinen tavoite, jota ei pelkästään ollut päätetty yhdessä vaan myös laadittu yhdessä. Lapsen tulevaisuuden turvaaminen ja tasapainoisen elämän saaminen tuli olla molemmilla osapuolilla päämääränä.

— se yhteen hiileen puhaltaminen on sitä, että turvataan sille lapselle oikeasti se turvallinen ympäristö ja et sen on helpompi lähteä sitä elämään elämään siitä eteenpäin.

Sekä biologisilla vanhemmilla että Perhekoti Himaharjun työntekijöillä oli tavoitteena lapsen tai nuoren itsenäistyminen. Tähän tavoitteeseen pyrittiin yhteisillä pelisäännöillä. Samanlainen näkökulma kasvatuksessa ja pelisäännöissä auttoivat tavoitteen saavuttamista. Tutkimustuloksissa nousi esiin, että biologisille vanhemmille koulunkäynti oli yksi tärkeä päämäärä lapsensa elämässä. Tavoitteisiin pyrittiin pienin askelein.

Et ei oo hirveesti vielä mietitty, et sen [lapsen] kun saa vaan pysymään siellä koulussa niin se on jo yksi sellainen tavoite. — ihan et se joka aamu herää ja menee sinne kouluun.

Vanhemmat olivat iloisia, että Perhekoti Himaharjussa itsenäisyyttä harjoitellaan omatoimisuuden, kuten kotitöiden ja arkiaskareiden, opettelulla. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että lapsille oli näin sijaishuollon sekä jälkihuollon aikana kaksinkertainen tuki.

5.3 Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ja vanhempien välinen vuorovaikutus

Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ja biologisten vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa vallitsi vanhempien näkemysten mukaan avoin ilmapiiri. Vanhemmille oli jäänyt positiivinen, luonteva ja tasa-arvoinen kuva heidän välisestään vuorovaikutuksesta Perhekoti Himaharjun työntekijöiden kanssa. Tämä tunnelma vallitsi vanhempien mielestä kaikkien työntekijöiden kanssa. He tunsivat voivansa keskustella heidän kanssaan avoimesti. Biologiset vanhemmat pystyivät rohkeasti tuomaan ilmi omia näkemyksiään ja mielipiteitään. Muutama vanhempi oli vuorovaikutuksessa vain tiettyjen työntekijöiden kanssa, koska he näkivät sen itselleen helpoimmaksi vaihtoehdoksi. He eivät katsoneet tarpeelliseksi luoda hyviä suhteita jokaiseen työntekijään.

Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ammattitaito vaikutti paljon heidän ja biologisten vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Työntekijöiden hyveeksi nousi vahva ammattitaito, kunnioitus ja arvostus vanhempaa kohtaan sekä vanhempien hyväksyminen kaikkine virheineen ilman moralisointia. Työntekijöiden tuttuus ja tunteminen vaikutti myös vanhempien mielestä siihen, että vuorovaikutus oli hyvää ja luontevaa.

Hyvin semmoinen minun mielestä, sellainen, kunnioitus vanhempaa kohtaan, et vaikka ois mitä tapahtunut, niin ei ikinä tarvinnut lähteä niin, et alkas sapeleita tulemaan. Et jos mä olin vaikka ite mokannut jonkin asian ja tosi morkkiksissa ja häpeissäni jostakin asiasta, niin ei siellä kyllä ilme eikä elekään sitä näyttänyt, että hyi, hyi, hyi.— et paremminkin, et näistä kyllä selvittää ja ihmiset tekee virheitä ja niistä yritetään oppia.

Hyvin monissa haastatteluissa kävi ilmi, että myös vanhempien oma persoonallisuus vaikutti vanhempien ja työntekijöiden väliseen vuorovaikutukseen. Biologiset vanhemmat olivat sitä mieltä, että kun heidän kanssa oli helppo tulla toimeen, niin silloin myös vuorovaikutus oli hyvää. Ennen kaikkea Perhekoti Himaharjun työntekijöiden tuli ottaa biologisen vanhemman persoonallisuus huomioon. Tällöin työntekijä voi luoda hyvän vuorovaikutussuhteen hänen ja vanhemman välille.

5.4 Yhteistyön kehittäminen

Biologiset vanhemmat olivat sitä mieltä, ettei yhteistyöstä oltu kysytty kovin paljon. Joitain kyselylappuja oli ollut, mutta nekin olivat olleet yleistä mielipiteen kysymistä asioista tai kysymistä siitä kuinka ”meillä on mennyt?” Sosiaalityöntekijän muistettiin kysyneen kuinka yhteistyö oli toiminut sijaishuoltopaikassa. Vanhemmat tunsivat, että eri tilanteista sai osallistua ja antaa ideoita yhteistyön kehittämiseen. Joskus jokin kehittämisidea oli toteutunut. Yhteistyön laadun arvioimisesta eli onko yhteistyö hyvää ja riittävää, ei vanhemmilta oltu aikaisemmin kysytty lainkaan.

Biologiset vanhemmat kuitenkin toivoivat yhteistyötä kehitettävän yhdessä. Monelta kuitenkin puuttui rohkeus ja uskallus ottaa asioita puheeksi. Heillä oli myös luottamus perhekodin työntekijöihin ja heidän osaamiseensa. Toisilla taas kehittämisideoita ei yksinkertaisesti ollut, koska sijaishuolto oli jo päättynyt tai vasta alkanut.

Tärkeänä seikkana vanhemmat pitivät vertaistukea, jonka he tunsivat voimavaraksi itselleen. Halu tuntea muita biologisia vanhempia Perhekoti Himaharjun kautta, nousi ilmi usean vanhemman kohdalla.

— mut nää jotka on niin monta vuotta jo siellä ollut ja näin...niin he pitää varmaan enemmän yhteyttä keskenään, et perheleireillä kun kokoonnuttiin sinne — niin ne niin kuin neuvo, et sä et ole yhtään sen huonompi vanhempi, et kyllä hekin koki sen, et mitä on tehnyt väärin ja mitä vois tehdä toisin —

Muiden vanhempien tunteminen toisi heille erilaisia näkökulmia ja muiden vanhempien omia kokemuksia huostaanotosta ja sijaishuollosta. Näin vanhemmat saisivat tukea toisiltaan samankaltaisten kokemusten myötä. Vertaistukea tulisi tarjota sijaishuollon aikana niille, jotka sitä toivovat.

6 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA

Tarkastelemme tutkimustuloksiamme soveltaen Engeströmin teoriaa yhteistyön tasoista (kuvio 3). Tulosten tarkastelussa yhdistämme tutkimustuloksemme ja teoreettisen viitekehiksemme. Näitä olemme tarkastelleet sisällönanalyysistä saatujen pääluokkien mukaisesti (liite 5).

6.1 Koordinaatio – toimiva vanhemmuus rutiininomaisessa yhteistyössä

Engeströmin teoriaa yhteistyön tasoista soveltaen koordinaatio näkyy biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä siten, että heidän välilleen on muodostunut ”sanomattomat” roolit. Molemmilla osapuolilla on omat tehtävänsä lapsen hoidossa ja kasvatuksessa, joita he sovittelevat yhteen yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Molempien osapuolien työtä tarvitaan, jotta päästäisiin yhteiseen päämäärään. Vaikka työtehtävät eroavatkin toisistaan, ne tukevat toisiaan, koska niitä ohjaa aina sama tavoite eli lapsen hyvinvointi.

Koordinaatitasolle on ominaista rutiininomainen toiminta. Vanhemmuuden tehtävissä tämä näkyi siten, että tehtävät olivat muodostuneet rutiineiksi biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä. Tehtävistä oli tullut eräänlaisia itsestään selviä sopimuksia. Biologisilta vanhemmiltaan lapsi saa aitoa vanhemman rakkautta ja hellyyttä osakseen. Perhekoti Himaharjun työntekijät puolestaan tarjoavat lapsille ammattitaitoista kasvatusta turvallisessa ympäristössä. Biologiset vanhemmat ovat vanhempia lapsilleen kotonaan, kun taas Perhekoti Himaharjun työntekijät toimii lasten ja nuorten ”vanhempina” perhekodissa. Biologisten vanhempien kokemuksia kysyttäessä sijaishuolto jättää tilaa vanhemmalle olla lapselleen rakkauden antaja, huoltaja, elämänopettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja (liite 1). Tutkimustulosten mukaan vanhemmat jopa osaavat paremmin toimia vanhemmuuden rooleissaan kuin ennen sijaishuoltoa.

Koordinaatio näkyy yhteistyön toteutumisessa biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä siten, että jokaisella osapuolella on oma reviirinsä. Jokaisella on omassa reviirissään omia mielipiteitään sekä näkökulmia. Näitä biologi-

set vanhemmat ja Perhekoti Himaharjun työntekijät pyrkivät esittämään toisilleen onnistuneesti. Huostanottokriisin selvittely -projektin loppuraportissa vanhemmat toivoivat, että heidän mielipiteitään kuultaisiin enemmän (Koisti-Auer 2001, 28). Opin­näytetyössämme kävi ilmi, että parempi itsetunto vanhempana ja rohkeus ottaa asioihin kantaa sekä omien näkökulmien arvostaminen laajentavat biologisten vanhempien toiminta-alueita sijaishuollossa. Yleensä vanhemmuuden toteutumiseen liittyi myös vanhemman oma aktiivisuus. Jos vanhempi korosti omaa vanhemmuuttaan ja hänen mielipiteitensä huomioimista, sai hän enemmän huomiota Perhekoti Himaharjun työntekijöiltä. Opin­näytetyössä tuli ilmi, että vanhemmat, jotka eivät tuoneet mielipiteitään ja näkemyksiään julki jäivät vähemmälle huomiolle yhteistyössä.

Engeströmin yhteistyön teorian näkökulmasta vahvemmat biologiset vanhemmat pärjäävät heikompia vanhempia paremmin yhteistyön koordinaation tasossa. Kun haluaa vaikuttaa ja olla osana lapsen elämässä, huomioi Perhekoti Himaharjun työntekijät näitä asioita lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Kun biologinen vanhempi luottaa pelkästään Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ammattitaitoon, voi seurauksena olla jopa oman osaamisen aliarvioiminen vanhempana. Myös Klapp (2005) esittää (taulukko 1), että jaetussa vanhemmuudessa on hyvä saada biologisille vanhemmille osallisuuden kokemus lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta. Tällöin sijaishuoltopaikan työntekijöiden täytyy mitoittaa omaa rooliaan vastaamaan juuri kyseisen yhteistyöasetelman tarpeita. Tämän kautta lapsi voi tuntea että vanhempi on kiinnostunut hänen elämästään ja asioistaan.

6.2 Kooperaatio – yhteinen vuorovaikutus yhteisessä toiminnassa

Kooperaatio näkyi tutkimuksessamme biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välisenä yhteisenä toimintana. Myös yhteistyön ideaalimallin (kuvio 2) mukaan yhteistyöltä edellytetään tietoista ja konkreettista toimintaa yhteisen asian hyväksi. Lisäksi yhteistyön ideaalimalli korostaa, että yhteistyössä asiakas on otettava mukaan yhteiseen suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen. Yhteisen toiminnan tarkoituksena on toimia muutosta vaativan kohteen hyväksi yhdessä. Opin­näytetyössämme muutosta kaipaisivat niin vanhemmuus ja sen tukeminen kuin lapsen käytös esimerkiksi koulunkäyntivaikkeudet. Lisäksi muutosta toivottiin biologisen

vanhemman ja lapsen väliseen yhteydenpitoon. Näiden yhteisten päämäärien saavuttamiseen pyrittiin siten, että vaihdettiin ajatuksia muutoksen kohteesta ja tuotettiin yhdessä konkreettisia ratkaisuja. Tässä tärkeää oli molemminpuolinen kunnioitus sekä tasa-arvoinen ilmapiiri.

Yhdessä laaditut säännöt ja rajat tuovat turvallisuuden tunnetta niin biologisille vanhemmille kuin lapsillekin. Vanhempien taakkaa vähensi se, että he pystyivät tukeutumaan ja luottamaan Perhekoti Himaharjun työntekijöiden ammattitaitoon. Koska vanhemmat eivät aina kyenneet suoriutumaan vanhemman rooleista (liite 1) ilman tukea, olivat Perhekoti Himaharjun työntekijät tällöin tärkeä tuen lähde heille. Myös Klapp (2005) toteaa (taulukko 1), että jaetussa vanhemmuudessa biologinen vanhempi tarvitsee tukea ongelmatilanteissa. Sijaishuoltopaikan tulee tukea ja vahvistaa biologisen vanhemman omia voimavaroja vanhempänä.

Forsberg (1998, 205) toteaa tutkimuksessaan ”Perheen ja lapsen tähden – etnografia kahdesta lastensuojelu asiantuntija kulttuurista”, että vanhemmuutta ei nähdä lastensuojelussa lähtökohtaisesti huonona vaan heikkona tai uupuneena. Tällöin sitä on mahdollista voimistaa tai virkistää. Vanhemmuutta voi vahvistaa ja voimavaraistaa. Uskotaan, että jokainen vanhempi voi ottaa vastuuta omasta vanhemmuudestaan. Mitä enemmän vanhemmat saavat tukea ja neuvoja vanhemmuuteen liittyvistä asioista, sitä toimivampaa voi vanhemmuus olla. Kun vanhempi ei saa tukea vanhemmuuteensa, syntyy tällöin helposti avuttomuuden ja yksin jäämisen tunne.

Biologisille vanhemmille oli tärkeää, että he tiesivät saavansa perhekodin työntekijöiltä tukea ja neuvoja ympäri vuorokauden, jos tilanne niin vaati. Eniten biologiset vanhemmat tarvitsivat tukea ja neuvoja sääntöjen ja rajojen luomisessa ja noudattamisessa sekä erilaisissa ristiriitatilanteissa, joita vanhempi ja lapsi kohtaavat. Vanhemmuuden rooleista juuri rajojen asettajan rooli oli biologisille vanhemmille haasteellisin. Perhekoti Himaharjun työntekijöiden neuvot ja tuki ristiriitatilanteissa koetaan tärkeäksi vanhemmuudessa jaksamisessa ja aikuisen roolin ylläpitämisessä. Vanhemmille on helpotus, ettei heidän enää tarvitse olla näiden asioiden kanssa yksin. Nyt vanhemmilla on ammattilaisten tukiverkosto ympärillä, joka neuvoo ja tukee heidän vanhemmuuttaan.

Mielipiteet ja näkemykset eivät aina luonnollisestikaan kohtaa biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä. Keskustellen ja toista kuunnellen voidaan päästä kompromissiin, jossa molemmat osapuolet, ja myös lapsi, ovat tyytyväisiä. Mielipiteitä ja näkemyseroja oli helppo ilmaista sellaisessa ilmapiirissä, joka on avoin, kunnioittava ja vastaanottavainen. Kun vanhempi tunsi, että häntä kuunnellaan sekä arvostetaan, tuli mukana myös rohkeus puuttua asioihin ja epäkohtiin.

Biologisille vanhemmille yhteistyön toteutuminen heidän ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä oli todella tärkeää. He haluavat tietää kuinka lapsen arki on sujunut ja mitä perhekotiin kuuluu myös työntekijöiden näkökulmasta. Hyvien yhdessä vietettyjen hetkien myötä biologinen vanhempi tunsi, että hän on läsnä lapsensa elämässä. Yhteydenpidon tulee olla tiivistä ja molemminpuolista, jotta biologinen vanhempi kokee pysyvänsä läsnä lapsensa elämässä. Tiiviin yhteydenpidon myötä biologinen vanhempi voi tuntea vaikuttavansa lapsensa elämään ja olemaan siinä täysivaltainen aikuinen. Kun vanhemmat saavat tämän tunteen, itsevarmuus vanhempiana kasvaa. Myös Klapp (2005) toteaa (taulukko 1), että jaetussa vanhemmuudessa on vanhemman kannalta tärkeää pysyä ajan tasalla lapsen kasvun ja kehityksen suhteen. Tämä tarkoittaa sijaishuoltopaikan kannalta sitä, että vanhemman näkemyksiä kuunnellaan ja annetaan mahdollisuus niiden tarkasteluun yhdessä. Tällöin myös lapsi saa kokemuksen yhteistyöstä sijaishuoltopaikan ja vanhemman välillä.

Hyvään yhteistyöhön tarvitaan luontevaa vuorovaikutusta biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä. Avoin vuorovaikutus perustuu luottamukseen, rehellisyyteen ja keskinäiseen kunnioitukseen. Myös yhteistyön ideaalimallin mukaan (kuvio 2) yhteistyö edellyttää tasa-arvoisuutta. Perhekoti Himaharjun työntekijöiden asiakaslähtöisyys ja ihmissläheisyys helpottavat yhteydenpitoa biologisten vanhempien kanssa. Huostaanoton- ja sijoituksenkaltaisessa tilanteessa tärkeää on ymmärtäminen; vanhempaa ei tule syyllistää tai moralisoida tämän valinnoista tai teoista. Suhteessa biologisiin vanhempiin sijaishuollon työntekijöiden tulisi erityisesti välttää kaikkea tuomitsemista. Ilman sitäkin vanhemmat kantavat syyllisyyden taakkaa lapsensa luopumisesta. (Laurila 1993, 151.)

Kooperaatio edellyttää myös yhteistä tekemistä, joka parantaa yhteistyötä. Osapuolten ei tarvitse käydä valtataistelua tai suojella omaa reviiriään. Opinnäytetyömme

osoitti, että yhteistyön kooperaatio tasosta on etua heikommille vanhemmille. Yhdessä tekemisen ja yhteisen ajatuksen vaihdon myötä hekin pääsevät enemmän osalliseksi toimintaan ja tulevat kuulluiksi. Näkisimme, että kooperaatiossa heikompi vanhempi voi osallistumisen myötä saada arvostuksen tunteita omassa vanhemmuudessaan. Tätä kautta se kohentaa hänen itsetuntoa vanhempana. Klapp (2005) toteaa (taulukko 1), että kun sijaishuoltopaikka pitää yllä avoimuuden ja luottamuksellisuuden ilmapiiriä, saa biologinen vanhempi tietää arjen käytännöistä ja toimintamalleista. Lapsen kohdalla tämä merkitsee kokemusta vanhemman läsnäolosta, joka on hyvin tärkeää hänen kasvun ja kehityksen kannalta.

6.3 Reflektiivinen kommunikaatio – yhteistyön kehittäminen vanhemmuutta tukeväksi

Reflektiivinen kommunikaatio on yhteistyön tasoista syvin. Opinnäytetyömme osoitti, että Perhekoti Himaharjun työntekijöiden työskentelyssä kiinnitettiin huomiota vuorovaikutukseen. He kohtelivat vanhempia tasa-arvoisina sekä loivat avoimen ilmapiirin heidän ja biologisten vanhempien välille. Näkisimme tulosten pohjalta, että heidän välistä kommunikaatiota on tietoisesti pyritty pitämään yllä kantavana yhteistyön periaatteena.

Reflektiivisen kommunikaation taso ei kuitenkaan täysin toteudu Perhekoti Himaharjussa, kun kyse on yhteistyön kehittämisestä. Sijaishuollon laatukriteereiden mukaan yhteistyötä tulisi kehittää ja arvioida säännöllisesti (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 26). Tutkimustuloksemme osoittivat, että vaikka vuorovaikutus toimii, mielletään yhteistyön toteutuminen ehkä itsestään selvyudeksi ja automaattisesti tapahtuvaksi toiminnaksi. Ennen opinnäytetyötämme yhteistyön toteutumisen arviointia tai kehittämistä ei ollut kysytty tai tutkittu tavoitteellisesti Perhekoti Himaharjussa. Tuloksista kävi kuitenkin ilmi, että yhteistyötä haluttiin kehittää.

Huostaanottokriisin selvittely -projektin loppuraportissa työntekijät ehdottivat yhteistyön kehittämiseksi seuraavanlaisia asioita: tukihenkilöitä vanhemmille, yhteistyökokeiluja ja yhteisiä lasten, vanhempien ja työntekijöiden tapahtumia. Lisäksi työntekijät ehdottivat koulutusta työntekijöille vanhempien kohtaamisessa sekä lisää työntekijöidenresursseja. (Koisti-Auer 2001, 28.) Erilaisen yhteisten tapahtumien myötä van-

hemmat pääsivät osaksi Perhekoti Himaharjun toimintaa ja saivat tutustua työntekijöihin sekä muihin vanhempiin. Muiden vanhempien kohtaamiset ja kokemusten jakaminen nähtiin tärkeänä voimavarana omassa vanhemmuudessa.

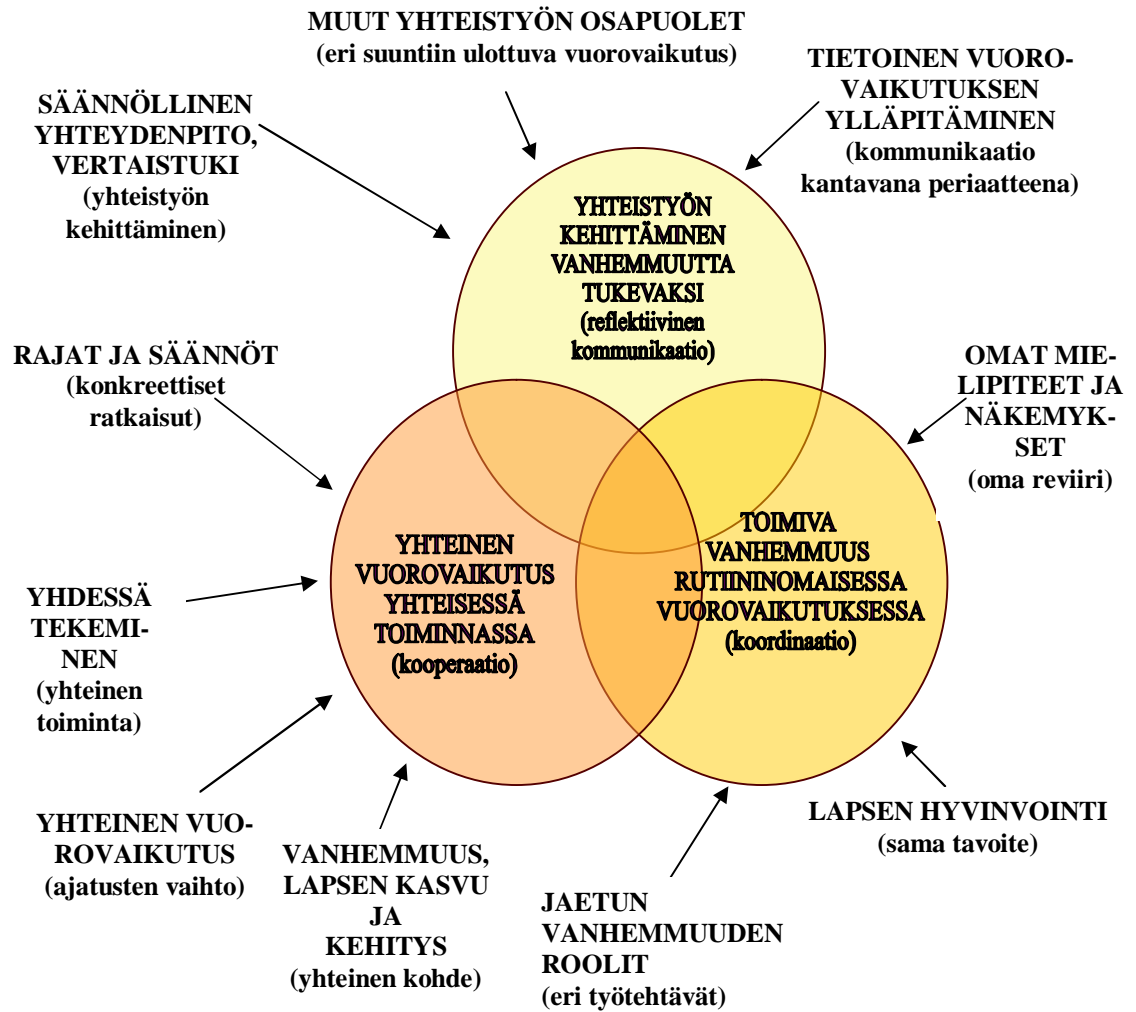
Vertaistuki voisi olla vanhemmalle voimavarana kokemusten vaihdon myötä. Moni vanhempi saattaa tuntea jäävänsä yksin omien tunteidensa kanssa tai pelkäävänsä lapsensa menettämistä. Sijaishuolto paikalla ei välttämättä riitä aikaa vanhempien riittävään kuunteluun tai huomioimiseen, silloin kun kyse on vanhempien henkilökohtaisesta hyvinvoinnista. Lisäksi sijaishuolto paikan varsinaisena tehtävänä ei ole selvittää vanhempien henkilökohtaisia ongelmia, vaan heidän tehtävänä on lasten ja nuorten hoito ja kasvatus. Valtakunnallisen sijaishuollon laatu kriteeristön (2004, 47) mukaan sijaishuollossa on kuitenkin otettava huomioon vertaisryhmätoiminnan järjestäminen sijoituksen kaikille osapuolille. Vertaistuki toimisi sellaisena verkostona vanhemmalle, jossa hän voisi vapautuneesti puhua omista tunteistaan tasa-arvoisessa ja ymmärtävässä ilmapiirissä.

Sijoitettujen lasten vanhempien vertaisryhmässä voidaan pohtia yhdessä elämäntilannetta ja lapsen luopumisesta aiheutuvaa kriisiä sekä mielenterveysongelmia. Lisäksi vertaisryhmässä voidaan jakaa kokemuksia vaikeuksista toimia yhteistyössä sijaisvanhempien tai viranomaisten kanssa. Vertaisryhmässä puretaan myös tunnekuormitusta, jota vanhemmissa herää kun on kyse lapsen ja sijaisperheen tapaamisesta tai viranomaisneuvotteluista. On helpottavaa kuulla muiden vanhempien kokemuksia ja saada tietoa luonnollisista lapsen ja vanhemman kriisireaktioista. Ryhmässä saatu rohkaiseva palaute ja kannustus sekä vanhemmuuden vahvistaminen, auttavat biologisia vanhempia jaksamaan elämässä eteenpäin. (Kujala 2003, 17.) Opinnäytetyösämme biologiset vanhemmat olivat kokeneet oman henkisen pahanolon tunteen vähenävän, kun he olivat saaneet tilaisuuden keskustella muiden vanhempien kanssa. Keskusteleminen oli antanut kannustusta ja voimavaroja oman vanhemmuuden toteuttamiseen.

Huostaanottokriisin selvittely -projektin loppuraportissa kerrottiin ”Biologisten vanhempien päivistä”. Näiden tavoitteena oli antaa lasten vanhemmille mahdollisuus tutustua toisiin samassa tilanteessa oleviin vanhempiin. Vertaisryhmässä jaettiin kokemuksia sekä ajatuksia. Biologisten vanhempien päivillä annettiin tilaa ja aikaa van-

hempien erilaisille kysymyksille sekä niiden käsittelylle. Tavoitteena oli myös antaa mahdollisuus keskustella vanhempien ja sijaishuollon välisestä yhteistyöstä ja siihen liittyvistä kehittämistarpeista. Vanhempien kokemukset päivistä olivat myönteiset. Heidän oli ollut ilo huomata, etteivät he olekaan yksin. (Koisti-Auer 2001, 48.) Myös opinnäytetyössämme biologiset vanhemmat halusivat tavata eri sijoitusvaiheessa olevien lasten ja nuorten vanhempia vertaistuellisessa mielessä. Huostaanotto on haastava tilanne biologisille vanhemmille ja he tarvitsisivat vertaistukea tunteidensa käsittelemiseen.

Reflektiivisessä kommunikaatiossa tulee kiinnittää huomiota myös erisuuntiin ulottuvassa kommunikaatiossa. Tuloksiemme perusteella on tärkeää kiinnittää huomiota myös muihin yhteistyön tekijöihin, kuten lapsiin ja opettajiin. Heidät tuli ottaa mukaan yhteistyöverkoston. Lisäksi vuorovaikutuksen tulisi tapahtua suoraan osapuolten välillä. Esimerkiksi lapsen opettajan tulisi ottaa suoraan yhteyttä biologisiin vanhempiin, eikä viestiä Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välityksellä.

KUVIO 3. Yhteistyön tasot soveltaen Engeströmin yhteistyön teoriaa ja tutkimustuloksia

Tutkimustulostemme perusteella sekä biologiset vanhemmat että Perhekoti Himaharjun työntekijät työskentelivät yhdessä tavoitteenaan lapsen etu. Forsbergin tutkimuksessa (1998, 199) todetaan, että yksi syy biologisten vanhempien kanssa tehtävään työhön on se, että heidän kontakti lapseen pysyisi yllä. Myös lapsen etu huomioon ottaen sijoitetun lapsen kannalta on erityisen tärkeää, että yhteys biologiseen vanhempaan säilyy. Tämän yhteyden säilymistä voidaan edesauttaa sijaisperheen ja lapsen tukemisella, mutta olennaista on myös tukea biologista vanhempaa yhteydenpidossa lapsensa kanssa. (Kujala 2003, 17.) Myös valtakunnallinen sijaishuollon laatuksikriteeristö (2004, 30) painottaa, että lapselle ja nuorelle tärkeitä ihmissuhteita tulee vahvis-

taa niin, että lapselle läheiset ihmiset sitoutuvat tukemaan lasta ja nuorta koko huostaanotto-prosessin ajan.

Perhekoti Himaharju pitää huolta siitä, ettei lapsi tai nuori unohda juuriaan. Lapsia ja nuoria kannustetaan pitämään yhteyttä sukuunsa ja lähipiiriinsä. Heitä kannustetaan vierailemaan lähipiirinsä luona, kyselemään asioita ja olemaan kiinnostuneita omasta suvustaan ja lähipiiristään. Kun lapsi on valmis, hänen kanssaan tehdään oma sukupuuh ja elämänviiva, jossa tarkastellaan siihen liittyviä tärkeitä ihmisiä. Perhekoti Himaharjun työntekijät auttavat lasta ymmärtämään hänen sukunsa ja perheensä historian ja hänen oman roolinsa siinä. (Röntynen 2009b.)

Vaikka muutamat biologiset vanhemmat näkivät sijaishuollon heikentävän vanhempana olemista, paransi se silti biologisten vanhempien ja lapsen välistä suhdetta. Hyvän yhteistyön biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharjun työntekijöiden välillä katsottiin pitävän yllä välejä omaan lapseen. Yhteydenpito lapsen ja biologisen vanhemman välillä jäi kuitenkin usein vanhemman vastuulle. Biologiset vanhemmat toivoivat tukea Perhekoti Himaharjun työntekijöiltä, jotta lapsi pitäisi yhteyttä aktiivisemmin vanhempiinsa.

Huostaanottokriisin selvittelyn -projektin loppuraportissa todettiin, että työntekijöiden yhteydenpito lasten biologisiin vanhempiin tukee lasten kasvua ja kehitystä. Yhteydenpito auttaa lasta rakentamaan pohjaa hänen elämälleen ja realisoimaan hänen tilannettaan. Lisäksi lasta rauhoittaa kun hän saa tietoa vanhempien voinnista ja tilanteesta. (Koisti-Auer 2001, 26.) On todettu, että huostaanotetut lapset ovat jatkuvasti huolissaan siitä miten elämä sujuu vanhemmilla. Kun lapsi tietää vanhempiensa elämän olevan järjestyksessä, pystyy lapsi vasta sitten voimaan hyvin sijaisperheessä. (Laurila 1993, 150.)

7 POHDINTA

7.1 Tuloksista

Biologisten vanhempien ja sijaishuollon välistä yhteistyötä on tutkittu vähän. Nyky-yhteiskuntamme trendi on moniammatillinen yhteistyö, jossa painotetaan monen ammattiryhmän yhteistyötä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Huomiotta on kuitenkin jätetty ne yhteistyökumppanit, jotka ovat lastensuojeluasiakkaiden tärkeimmät asiantuntijat, biologiset vanhemmat. Heidän mielipiteensä ja näkemyksensä ovat tärkeitä.

Oman lapsen vanhemmuuden jakaminen herättää paljon tunteita biologisissa vanhemmissa. Vanhemmuuden jakaminen on biologisille vanhemmille aina vaikeaa, mutta asian hyväksyminen ja sen kanssa eläminen koetaan yksilöllisesti. Vanhemman hyväksyessä huostaanoton on hän tällöin yhteistyökykyisempi sijaishuoltopaikan kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Vanhemmuuden jakaminen on erityisen vaikeaa vanhemmille, joilla on ennestään vahva vanhemmuus. Näkisimme, että vanhemmissa syntyy pahan olon ja yksinäisyyden tunteita silloin, kun oman vanhemmuuden reviiä joudutaan jakamaan. Näin yhteistyö voi heikentyä, koska vanhemman syyllisyys lapsensa jakamisesta estää yhteistyökyvyn syntymistä. Lisäksi vanhemmat voivat kokea, että heidän oma vanhemmuus on vajavaista ja he eivät osaa toteuttaa sitä yhtä hyvin kuin sijaishuollon ammattilaiset. Näin biologiset vanhemmat voivat jopa syrjäytyä vanhemmuuden roolistaan. Tässä punnitaan sijaishuoltopaikan ammattitaitoa ja kykyä saada biologinen vanhempi toimimaan yhdessä. Näkisimme, että opinnäytetyömme tulokset auttavat

Hyvään vuorovaikutukseen on avaimena dialogisuus, tasa-arvoinen vuorovaikutus, joka mahdollistaa molempien osapuolten toimimisen asiantuntijoina. Kun molemmat kunnioittavat ja arvostavat toisiaan, voi tuloksena olla toisen hyväksyminen sellaisena kuin hän on ja näin vuorovaikutussuhteesta tulee tasa-arvoinen. On hyvä myös muistaa, että lastensuojelun biologiset vanhemmat ovat haavoittuvaisia ja herkkiä, kun kyse on keskinäisestä vuorovaikutuksesta sijaishuollon työntekijöiden kanssa. Herkkyys

ja haavoittuvaisuus saavat aikaan sen, että moni asia, ilme ja ele voidaan tulkita väärin tai vetää niistä vääriä johtopäätöksiä. Sijaishuollon työntekijöiden onkin kerrottava ja perusteltava tarkasti vanhemmille näkökulmaansa ja toimintaansa, jotta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin sekä hänen tulee varmistaa onko hän ymmärtänyt asiakkaan sanoman oikein.

Yhteistyö biologisen vanhemman ja sijaishuoltopaikan työntekijöiden välillä on erittäin tärkeää lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta. Lapselle on tärkeää, että hänelle läheiset aikuiset toimivat yhdessä ja lapsen parhaaksi. Tämä tuo lapselle turvallisuuden ja välittämisen tunteen. Lapsen lojaalisuus biologista vanhempaa kohtaan on vahva, mikä saattaa mielestämme estää sijaishuoltopaikkaan asettumista. Kun lapsi näkee vanhemman hyväksyneen sijaishuoltopaikan yhteistyön myötä, saa hän niin sanotusti ”luvan” asettua uuteen yhteisöön.

Mitä paremmin biologiset vanhemmat tuntevat sijaishuoltopaikan työntekijöitä, sitä avoimemmin ja luottavaisimmin mielin he pystyvät yhteistyötä tekemään lapsen edun saavuttamiseksi. Erityisesti yhteisten tekemisten ja kokemusten myötä molemmat osapuolet oppivat tuntemaan toisiaan ja luomaan hyvää vuorovaikutussuhdetta. Biologiset vanhemmat kokivat erittäin tärkeäksi sen, että he saavat olla mukana yhteisessä toiminnassa ja tehdä yhteistyötä Perhekoti Himaharjun työntekijöiden kanssa. Näin he pääsevät enemmän osalliseksi myös lastensa elämään.

Säännöllinen yhteydenpito sijaishuollon työntekijöiden puolelta biologisiin vanhempiin tuo tunteen vanhemmille, että heitä huomioidaan sijaishuollon aikana ja heidät halutaan pitää lapsen asioissa ajan tasalla. Se tuo myös tunteen, että vanhemmat saavat olla mukana kasvatustyössä lapsen arjessa sijaishuollon aikana, eikä vain lapsen käydessä kotona. Säännöllinen yhteydenpito kaikkiin vanhempiin on tärkeä asia, jotta sen ylläpitäminen voisi olla jokaisen lapsen oman lähikasvattajan työtehtävä.

Yhteistyössä ei voi välttyä ristiriidoilta ja mielipide-eroilta, mutta nämä eivät ole este hyvälle yhteistyölle vaan pikemminkin rikkaus. Eri näkökulmat tuovat aina erilaisia kannanottoja ja mietinnän aiheita. Eriävät mielipiteet saavat osapuolet katsomaan asiaa eri näkökulmista, ja sen myötä heidät miettimään kehittämiskohtia omassa toiminnassaan tai ajatusmaailmassaan. Eriävät mielipiteet saattavat jopa kertoa turvallisuudesta

ilmapiiristä; molemmat osapuolet uskaltavat olla omia itseään ja tuoda mielipiteensä julki, ilman pelkoa seuraamuksista.

Tutkimustuloksissamme nousi esille, kuinka paljon vanhemmat arvostavat vuorovai-
kutuksessa ja yhteistyössä hyväksyntää sekä ymmärrystä. Tuomitsemattomuus on
erittäin tärkeää lastensuojelutyössä, koska se osittain estää biologisten vanhempien
pelkoa moralisoimisesta ja huonommuuden tunteiden kokemisesta. Perhekoti Hima-
harjun työntekijät ovat tässä tehtävässä onnistuneet, mutta kuinka ajatellaan yleisesti
yhteiskunnassamme? Kuinka paljon yhteiskunta tuomitsee huostaan otettujen lasten
vanhempia ja miten ennakkoluuloilta voitaisiin välttyä? Pohdimme myös, miten van-
hempien ”leima otsassa” vaikeuttaa huostaanottoon liittyvien tunteiden käsittelyä.
Yhteiskuntamme olisi aika uudistua ja päästää irti vanhoillisesta katsomuskannasta,
jossa jokaisen vanhemman on huolehdittava lapsestaan, ongelmista ja tilanteesta riip-
pumatta.

Muiden huostaanotettujen lasten vanhempien tuki on suuri voimavara vanhemmalle,
varsinkin silloin jos hänellä on vaikeuksia käsitellä huostaanottoon liittyviä tuntei-
taan. Tutkimuksemme vanhemmat korostivat vertaistuen tärkeyttä tuen lähteenä. Oli-
si hyvä jakaa kokemuksiaan sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat käyneet samoja
asioita ja tunteita läpi tai ovat edelleen niiden käsittelyvaiheessa. Ymmärretyksi ja
kuulluksi tulemisen tunne auttaa vanhempia huostaanottotilanteen käsittelyssä. Ver-
taistuen järjestämistä tarvittaisiin koko sijoituksen ajan, koska aina tulee uusia huos-
taanotettujen lasten vanhempia mukaan yhteisöön, jotka tarvitsevat tukea vanhemmil-
ta, joilla on pidemmän ajan kokemus sijaishuollon asiakkuudesta.

Hyvä yhteistyö tukee molempia osapuolia tavoitteessaan. Näin yhteistyöllä on kaksi
asiantuntijaa, joiden asiantuntevuus perustuu eri asioihin ja tehtäviin. Toisen taustalla
on koulutus ja työkokemus, toisella taas aito tuntemus omasta lapsestaan. Näin ollen
on hyvä muistaa, että vanhempi on sijaishuollon tärkein yhteistyökumppani. Tär-
keimpiä jatkotutkimustarpeita olisi miten sijoituksen kesto vaikuttaa biologisten van-
hempien yhteistyön kokemiseen ja laatuun. Lisäksi olisi hyvä tutkia vanhempien tuen
tarvetta huostaanoton jälkeen ja kuinka vertaistuki antaisi vanhemmuuteen voimava-
roja.

7.2 Opinnäytetyön prosessin arviointia

Opinnäytetyömme prosessi kesti reilun vuoden. Tutkimusprosessimme alkoi alkukevällä 2008 ja tuli päätökseen opinnäytetyön esityksen myötä syksyllä 2009. Viimeisen vuoden aikana olemme oppineet paljon tutkimusprosessista niin tiedon hausta kuin tieteellisen raportin kirjoittamisesta. Tutkimuksen tekeminen oli ennestään molemmille vieras aihe, mutta tutkimuksemme myötä se on tullut meille tutuksi monella tapaa. Aineiston kerääminen oli meille tärkeä oppimisen kokemus, koska se kehitti meidän vuorovaikutus- ja asiakastyöntaitoja. Haastatteluiden litterointi vei paljon aikaa ja tätä hidasti se, että molemmat kävivät samalla aikaa töissä. Aineiston analyysi oli haastavaa, koska aineistomme oli laaja. Lisäksi analyysin tekeminen oli meille ennestään täysin vierasta, joten jouduimme perehtymään paljon sen työstämiseen.

Oli erityisen haastavaa löytää tutkimustehtäviimme tukevaa teorian tietoa. Ongelmia kohtasimme myös teorian tiedon soveltamisessa tutkimustuloksiimme, koska emme löytäneet helposti teoriaa tutkimukseemme. Lopulta päätimme soveltaa Engeströmin teoriaa yhteistyön tasoista. Näin jälkikäteen ajateltuna laajempi katsaus teorian tietoon ennen opinnäytetyön aloittamista olisi helpottanut itse opinnäytetyöhön tekemistä.

Raportin kirjoittaminen eteni sujuvasti, mutta koimme haastavaksi ajankäytön, koska raportin kirjoittamisen aikana asuimme eri kaupungeissa ja tapaamisten yhteensovittaminen oli hankalaa. Emme halunneet tehdä opinnäytetyön raportin kirjoittamista erikseen, koska koimme oppivamme ja kehittyvämmme enemmän yhdessä keskustellen. Keskustelut toivat meille useita oivalluksia. Loppuajasta teimme opinnäytetyötämme hyvin intensiivisesti. Toisaalta tämä oli hyvä, koska tällöin ajatuksemme olivat tiiviisti kiinni tutkimuksen teossa eikä ajatuskatkoja ei syntynyt. Huonona puolena tässä näimme sen, että emme päässeet irtautumaan työstä ja tekstiin niin sanotusti sokeutui eikä aina osannut lukea työtä kriittisesti ja johdonmukaisesti. Jos jotain voisi tehdä toisin, aloittaisimme intensiivisemmän työn jo heti alusta, jolloin ei tulisi kiireen tuntua.

Tutkimusprosessi oli haastavaa ja vei paljon aikaa. Haastavaa oli yhdistää tutkimustulokset teoriaan tietoon. Lisäksi vaikeuksia kohtasimme raportoidessamme tutkimustuloksiamme, sillä oli haastavaa saada raportista sellainen, ettei se toistaisi itse-

ään. Monien korjauksien jälkeen olemme kuitenkin onnistuneet saamaan raportista selkeän ja johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Opinnäytetyö syvensi tietämystämme lastensuojelun asiakkuudesta ja kuinka paljon yhteistyö siihen vaikuttaa. Koimme paljon oppimisen elämyksiä niin lastensuojelusta kuin vanhemmuuden roolista lastensuojelun kentällä sekä niihin kuuluvista tunteista, joita vanhemmat kokevat.

LÄHTEET

Arkimies, K. 2008. Terveisiä sijaisperheestä – Yhdessä lapsen parhaaksi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Arnkil, T. 2004. Verkostotyölastensuojelussa – menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Puonti, A., Saarenoja, T. & Hujala, A. (toim) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 214–239.

Beckett, C. 2007. Child Protection – An Introduction. Second edition. London: SAGE Publications Inc.

Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat – laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 133–157.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Forsberg, H. 1998. Perheen ja lapsen tähden. Etnografia kahdesta lastensuojelu asiantuntija kulttuurista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heino, T. Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki: Stakesin monistamo.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Klapp, K. 2005. Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. Oljista, risuista vai tiilestä? – Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 79–107.

Koisti-Auer, A.-L. 2001. Huostaanotto kriisin selvittely -projektin loppuraportti. ”...vaikka elämä oli jo tosi kunnossa”. Espoo: Erikoispaino Oy.

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet – sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Ylöjärvi: Painohäme Oy.

Kyrönseppä, U. & Rautiainen, J.-M. 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Laaksonen, S. & Kemppainen, M. Oljista, risuista vai tiilestä? – Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laurila, A. 1993. Lainaksi annettu lapsi – sijaiskotikokemuksia ja -ajatuksia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

McCraw, S. & Sturmey, P. 1994. Assessing parents with learning disabilities: a review; Child Abuse Review. London: SAGE Publications Inc.

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaaminen, valta ja vastuu sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisuja.

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. ”Perhetyön tieto ja kritiikki”. Teoksessa Nätkin, R. & Vuori, J. (toim.) Perhetyön tieto. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.

Pösö, T. 2004. ”Kasvatustyö sijaishuollossa.” Teoksessa Puonti, A., Saarenoja, T. & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 202–213.

Reijonen, M. 2005. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on? – ammattina perhetyöntekijä” Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 7–15.

Roinisto-Melkko, M. 1993. Yhteistyön ideaalimallin ja reaali maailman kohtaaminen sosiaalityössä. Työntekijöiden ja asiakkaiden kokemusten tarkastelua. Pro gradu – tutkielma. Sosiaalitieteiden ja sosiaalityön koulutusohjelma. Sosiaalityön suuntaamisvaihtoehto. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopisto.

Räty, T. 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa. Helsinki: Edita Prima.

Sopanen R. 1998. Sosiaalialan ja terveysalan eriytymisen ja yhteistyön muotoutuminen. Lisensiaatin opinnäytetyö. Jyväskylän yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyön monimuotoisuus. Teoksessa Airtto, M., Helavirta, S., Kurkinen, M., Loponen, K. & Uusimäki, M. Preventteri – moniammatillinen yhteistyö lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus, 169– 98.

Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu- ja 18. 2004. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilén, M., Vilhunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus – erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Painamattomat lähteet

Ammatilliset perhekodit. 2008. [Viitattu 26.9.2009]. Saatavissa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/ammattillisetperhekodit/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/ammattillisetperhekodit/)

Himaharju Oy. 1999. [Viitattu 3.12.2008]. Saatavissa: <http://www.himaharju.fi>

Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa. 2007. [Viitattu 20.11.2008]. Saatavissa:

[http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoitoj
akasvatus/](http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoitoj
akasvatus/)

Kuntouttava perhetyö. 2007. [Viitattu 12.8.2009]. Saatavissa:

http://www.heinola.fi/FIN/Palvelut/hankkeet/proomu/kuntouttava_perhetyo

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (N:o 361/1983). [Viitattu 12.8.2009].

Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Lastensuojelu. 2007. [Viitattu 18.8.2009]. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>

Lastensuojelulaki (N:o 417/2007). [Viitattu 3.12.2008]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mönkkönen, K. 2002. Mitä on yhteistyö ja yhteistoiminta? [Viitattu 28.11.2008].

Saatavissa: <http://www.vte.fi/sisu/tyo/orgmuut/tekstit/02.html>

Perhehoito. 2009. [Viitattu 22.9.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/perhehoito/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/perhehoito/)

Röntynen, T. 2009a. Perhekoti Himaharjun toimitusjohtaja. [Sähköpostiviesti]. tert-

[tu.rontynen@himaharju.fi](mailto:rontynen@himaharju.fi) 20.8.2009. [Viitattu 20.8.2009]. Kiuruvesi.

Röntynen, T. 2009b. Perhekoti Himaharjun toimitusjohtaja. [Sähköpostiviesti]. terttu.rontynen@himaharju.fi 20.8.2009. [Viitattu 21.9.2009]. Kiuruvesi.

Sijaishuolto. 2007. Viitattu [23.8.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/>

Sijaishuollon muodot. 2008. Viitattu [22.9.2009]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/>

Sosiaalihuoltolaki (N:o 710/1982). [Viitattu 12.8.2009]. Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku.php?search\[type\]=pika&search\[pika\]=sosiaalihuoltolaki&submit=Hae](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku.php?search[type]=pika&search[pika]=sosiaalihuoltolaki&submit=Hae)

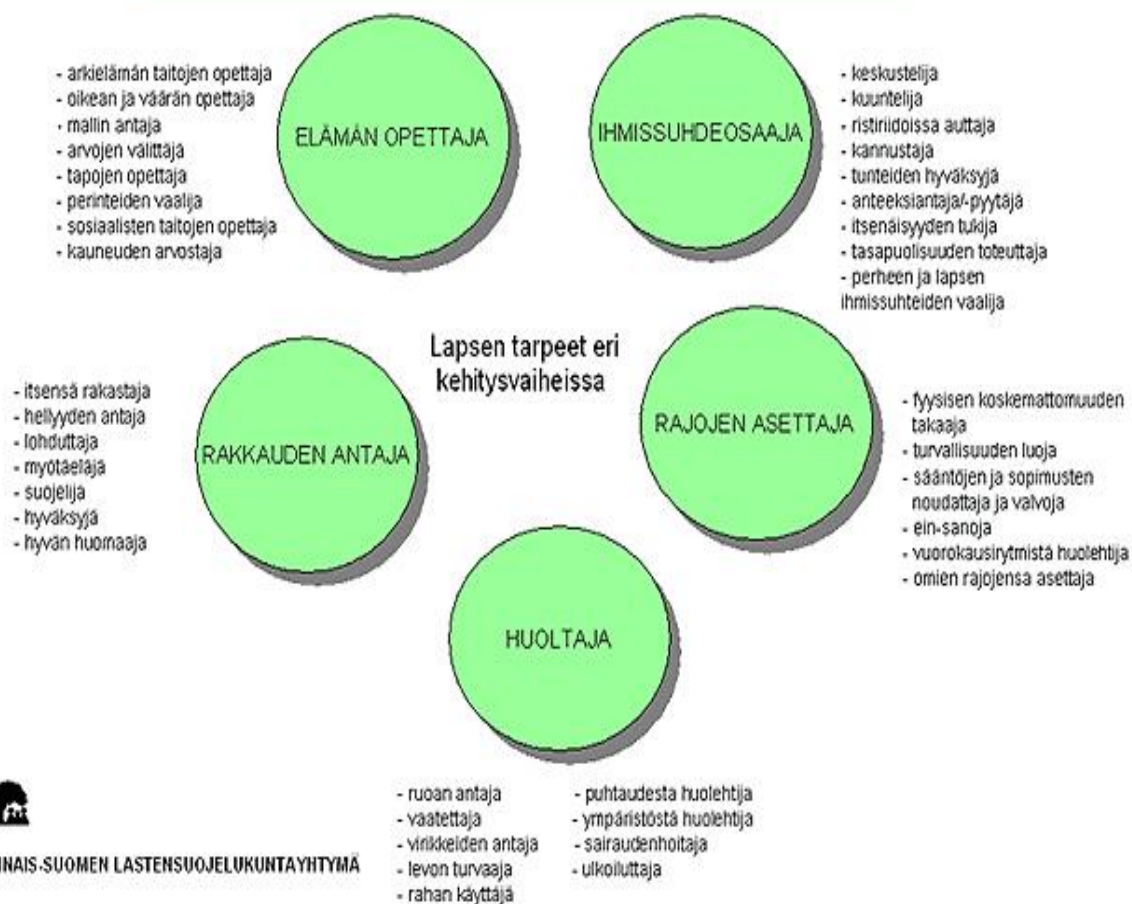
Toimiva lapsi & perhe – työmenetelmäkuvaukset 2009. [Viitattu 21.9.2009]. Saatavissa: <http://info.stakes.fi/toimivaperhe/FI/tyomenetelmat/tyomenetelmat.htm>

Vuorovaikutus tiimissä. 2000. [Viitattu 23.8.2009]. Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn9514264053/html/x363.html>

Yhteistyö vanhempien kanssa sijaishuollon aikana 2007. [Viitattu 28.11.2008]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi.FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/muistilistat/yhteistyosijaishuollossa/>

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA®

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta

Hei Arvoisat vanhemmat!

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomi-opiskelijaa Savonia-ammattikorkeakoulusta (Iisalmen yksikkö), ja tekemässä opinnäytetyötämme Perhekoti Himaharjun sijaishuollon ja vanhempien välisestä yhteistyöstä. Haastattelujen avulla keräämme tietoa Teidän näkemyksistä ja kokemuksista Himaharjun sijaishuollon työntekijöiden ja vanhempien välisen yhteistyön toteutumisesta.

Tarvitsisimmekin nyt Teidän apuanne tutkimuksemme toteuttamiseen ja pyytäisimme Teitä osallistumaan kevään 2009 aikana pidettävään haastatteluun. Haastattelut ovat vapaamuotoisia yksilö haastatteluja Teidän haluamassanne paikassa. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja pysyvät nimettöminä.

Olisitteko ystävällisiä ja ilmoittaisitte Perhekoti Himaharjuun mahdollisimman pian osallistumisestanne. Teidän osallistuminen olisi tärkeää, jotta Perhekoti Himaharju voisi jatkossa kehittää omaa toimintaansa ja parantaa yhteistyön laatua.

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen Sosionomi-opiskelijat (AMK),
Niina Hämäläinen & Kirsi Leskinen

Jos Teillä on kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä alla mainittuihin sähköpostiosoitteisiin

niina.hamalainen@student.savoniaamk.fi

kirsi.leskinen@student.savonia-amk.fi

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Miten vanhemmat arvioivat vanhemmuutensa toteutumista sijaishuollon aikana

Millaisia vanhemmuuden asioita ja tehtäviä saat toteuttaa sijaishuollon aikana?

Millä tavalla sijaishuoltopaikka tukee vanhemmuuttasi?

Miten sijaishuollosta on haittaa vanhemmuudelle?

Miten yhteydenpito sinun ja lapsesi välillä toteutuu? Ja tunnetko sen olevan riittävää?

Miten sijaishuoltopaikka tukee yhteydenpitoa?

Millaisissa vanhemmuuden asioissa koet olevasi nyt vahvempi/heikompi kuin ennen sijoitusta?

Miten teidän ja lapsesi välit ovat parantuneet/heikontuneet sijaishuollon aikana? Millaiset asiat ovat siihen vaikuttaneet?

Kuinka hyvin koet vaikuttavasi lapsesi elämään? Miten koet olevasi vaikutusvaltainen lapsesi elämään/asioihin?

Miten mielipiteesi ja näkökulmasi huomioidaan sijaishuollon aikana?

Miten yhteistyötä toteutetaan vanhemman ja sijaishuollon välillä

Millaista on yhteydenpito teidän ja sijaishuolto paikan työntekijöiden välillä? Miten yhteydenpito tapahtuu? Kuinka usein ja millaisissa asioissa?

Millä tavoin pyritte sijaishuoltoapaikan kanssa yhteisen päämäärän toteutumiseen? (eli turvaamaan tulevaisuuden lapsellenne?)

Millaisia näkemyseroja teillä on sijaishuoltoapaikan kanssa? Miten ne kohdataan ja ratkaistaan?

Mitä teette yhdessä sijaishuoltoapaikan kanssa? Kuinka usein?

Millaisia kokemuksia teillä on yhdessä tekemisestä sijaishuoltoapaikan kanssa?

Millaista yhdessä tekemistä ja yhteistyötä toivoisit?

Millaista on sijaishuollon työntekijöiden ja vanhempien välinen vuorovaikutus

Millaiset välit teillä on sijaishuoltoapaikan työntekijöiden kanssa?

Mitkä asiat teidän mielestänne vaikuttaa vuorovaikutuksen laatuun sijaishuoltoapaikan työntekijöiden kanssa?

Miten pystyt vaikuttamaan yhteistyön kehittämiseen ja arvioimiseen

Millä tavoin voit olla osallisena yhteistyön kehittämisessä?

Miten voit vaikuttaa yhteistyön muuttamiseen?

Millä tavoin teidät otetaan huomioon yhteistyön laadun arvioimiseen? (esim. kyselylaput, suullinen palaute?)

Miten toiveitasi ja mielipiteitäsi otetaan huomioon yhteistyön kehittämisessä ja arvioinnissa?

SOPIMUS TEEMAHAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA

SOPIMUS TEEMAHAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA

TOIMEKSIANTAJAN YHTEYSTIEDOT:

Himaharju Oy
Harjuntie 40
74840 Koppeloharju
puh. 017-759216
gsm 050-322 5258 / Kari
gsm 050-342 0730 / Terttu
sähköposti: etunimi.sukunimi@himaharju.fi

Osallistun Perhekoti Himaharju Oy:lle tehtävään opinnäytetyöhön, jonka aiheena on yhteistyö biologisten vanhempien ja sijaishuoltopaikan välillä. Tavoitteena tutkimuksessa on selvittää biologisten vanhempien ja Perhekoti Himaharju Oy:n välistä yhteistyötä ja kehittää sen laatua.

Tietoa kerätään kertaluonteisesti ja tutkimuksen jälkeen aineistot tuhoataan. Aineistoa ei siis käytetä muuhun tarkoitukseen kuin tähän kyseiseen tutkimukseen. Haastattelu on luottamuksellinen ja meillä haastattelijoilla on vaitiolovelvollisuus kaikkia asioita kohtaan.

Suostun teemahaastatteluun ja samalla annan luvan käyttää antamiani tietoja nimettömänä tutkimuksen tekoon. Tällä sopimuksella annan luvan myös äänittää haastatteluni. Äänitykset purkavat tutkimuksen tekijät ja näin nimettömyys säilyy. Tutkimuksen jälkeen kaikki tallenteet hävitetään.

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Tutkijoiden allekirjoitukset

Niina Hämäläinen

Kirsi Leskinen

SISÄLLÖNALANYYSI

LIITE 5 (5)

JAKO YLÄLUOKKIIN:

Pelkistetty ilmaus:

Alaluokka

Yläluokka

Vanhemman mielipiteet huomioidaan
Mielipiteet tulevat näkyväksi
Aina saa ehdottaa
Tuntee olevansa päätösvaltainen lapsensa asioissa
Vanhemmalla viimeinen sana
Kaikesta kysytään vanhemmalta
Perhekoti Himaharjusta lopulliset ratkaisut

Vanhemman ääni huomioidaan

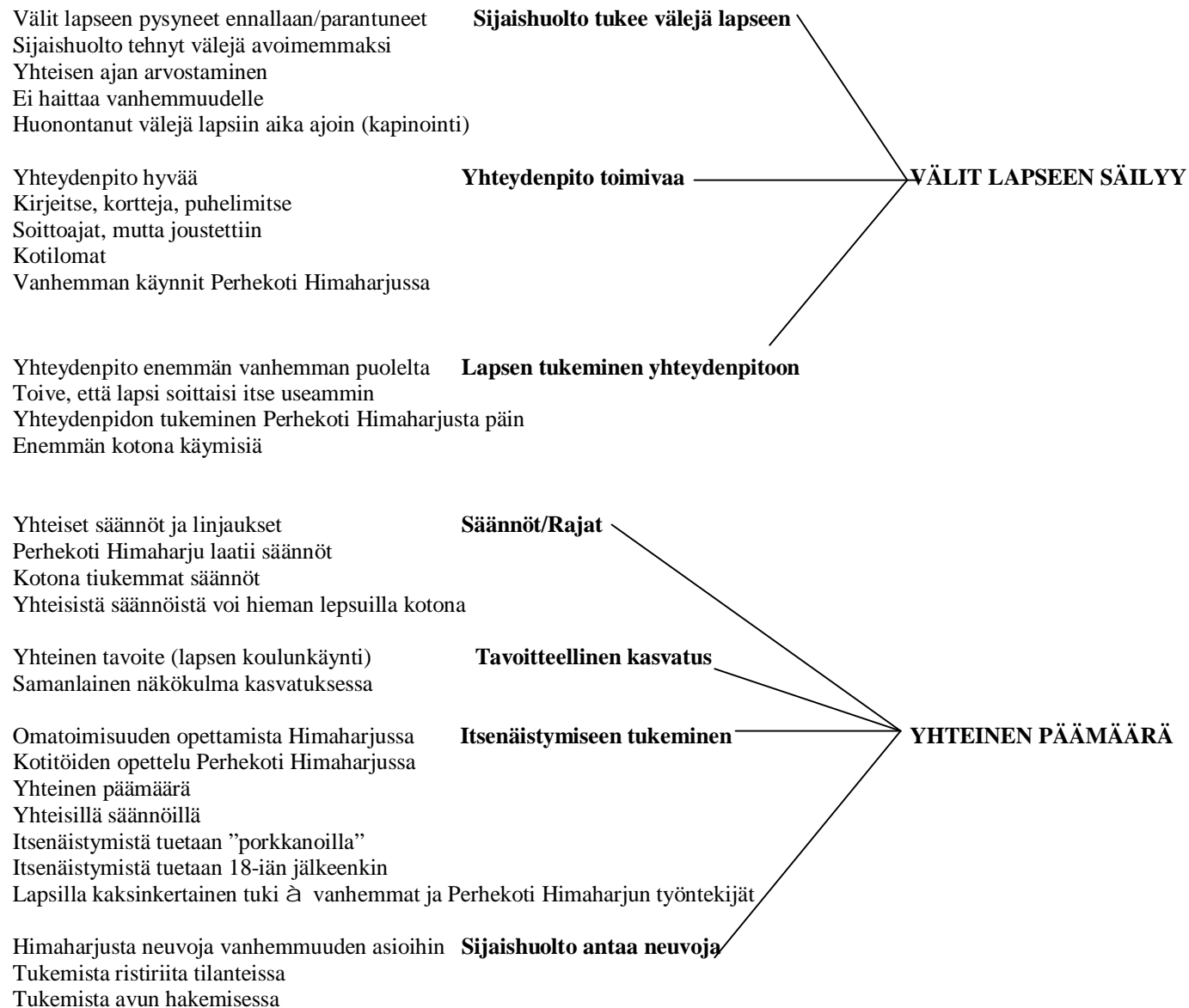
Tapojen ja perinteiden opettaja
Vanhempi oman lapsensa asiantuntija
Hellyyden antaja
Normaaleja arkeen ja elämään liittyviä asioita
Vanhemmuuden toteutuminen kotiympäristössä
Keskustelua lapsen kanssa
Saa toteuttaa omaa vanhemmuutta rajattomasti
Sijoitus antaa vanhemmalle voimavaroja

Vanhemmuuden rooli säilyminen

VANHEMMUUDEN ROOLI

Ei luottamusta työntekijöiden osaamiseen,
halu itse myös puuttua
Ei aina tyytyväinen sijaishuoltopaikan
Perhekoti Himaharjun ratkaisuihin/rangaistuksiin
Kärkäs puuttuminen lapsensa asioihin

Oman vanhemmuuden vahva esille tuominen

Tukemista muiden viranomaisten kanssa asioidessa
Vanhemmuuden tukeminen riittävää
Säännöt ja neuvot auttavat vanhemmuuden tukemista

Puhelimella
Keskustelut, Palaverit
Kotilomilta vienti
Perheleirit, Perheviikonloput
Vihreät niityt
Poikkeukselliset osallistumiset

Monipuolinen yhteydenpito

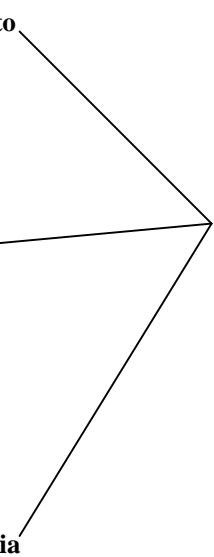
Yhteydenpitoa arkisista asioista
Yhteydenpito positiivisissa
sekä negatiivisissa asioissa
Omahoitaja soittaa viikoittain
Tiivistä
Joidenkin välillä syntynyt ystävyyttä
Myös opettaja pitää yhteyttä
Oma aktiivisuus
Ei tarvitse yhteydenpitoa, jos kaikki menee hyvin

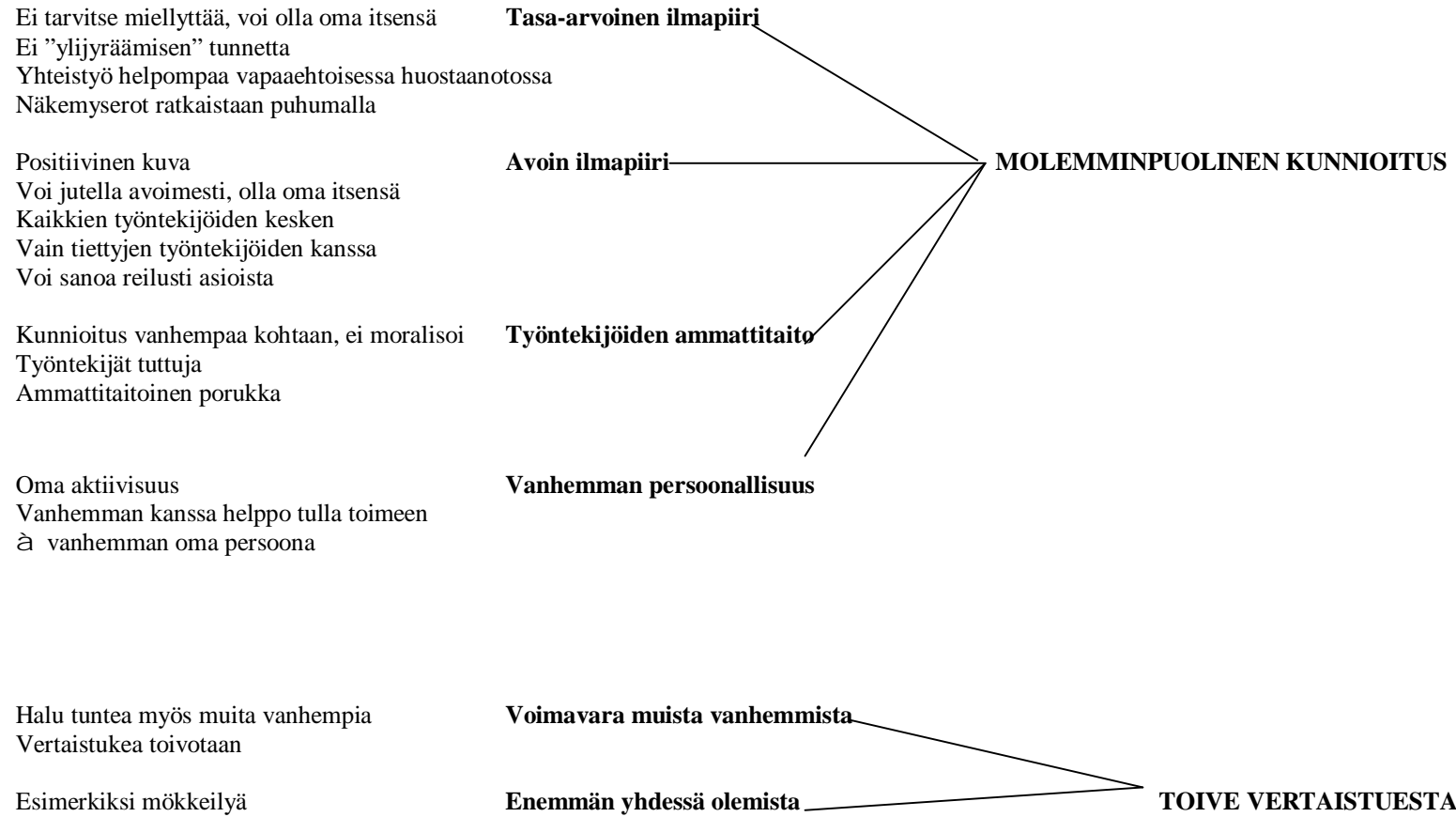
Toimiva yhteydenpito

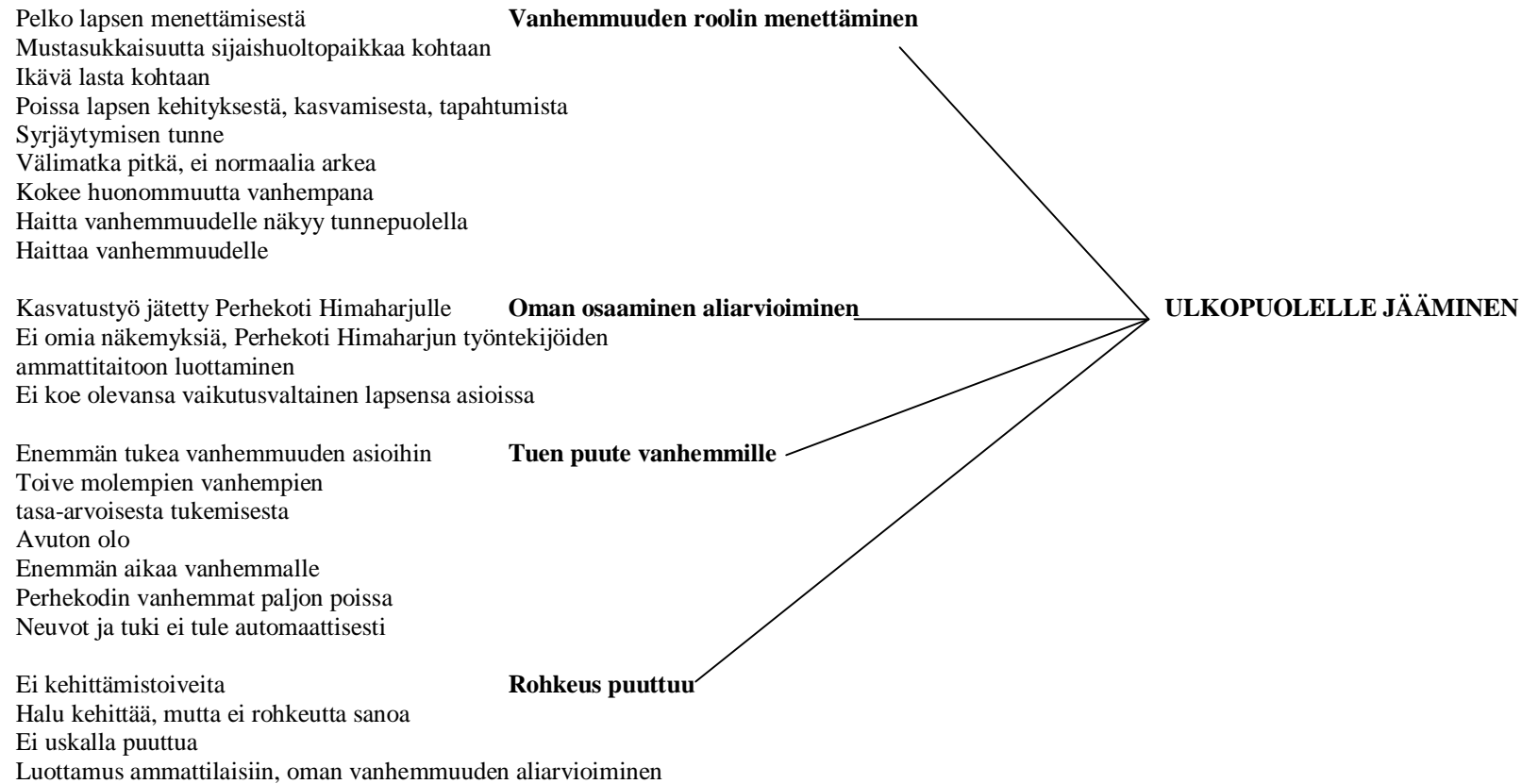
Yhdessä tekemistä positiiviset kokemukset
Voi tuntea itsensä tervetulleeksi
Saa käydä milloin vain
Lapsen arjessa mukana oleminen
Vanhempien erilaisuus koettelee
Tärkeitä lapselle ja vanhemmalla
Saa tutustua työntekijöihin, olla osallisena toiminnassa

Luo myönteisiä kokemuksia

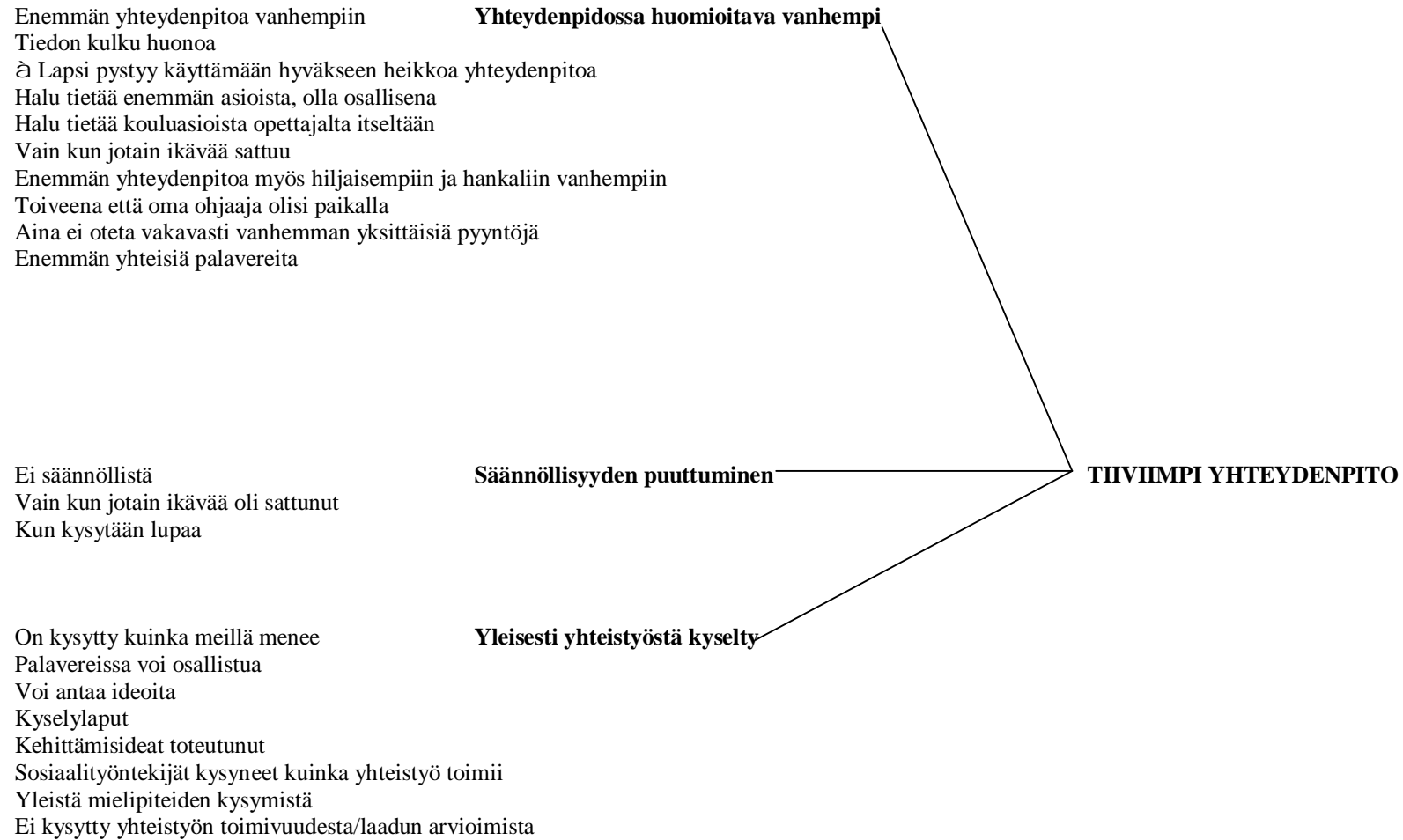
VUOROVAIKUTUS

JAKO PÄÄLUOKKIIN JA YHDISTÄVÄÄN LUOKKAAN

LIITE 5 (5)

Yläluokka

Pääloukka

Yhdistävä luokka

Vanhemmuuden rooli

Välit lapseen säilyy

Yhteinen päämäärä

TOIMIVA VANHEMMUUS

Vuorovaikutus

Molemminpuolinen kunnioitus

YHTEINEN
VUOROVAIKUTUS

Ulkopuolelle jääminen

Toive vertaistuesta

Tiiviimpi yhteydenpito

YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN

Sijaishuollon aikana säännöllinen ja tasa-arvoinen yhteistyö tukee vanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia